Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania

Analýza previazanosti trhu práce so vzdelávacím systémom v SR

Spracovali:
Karol Korintuš
Martin Kríž
22.12.2008

Obsah

Obsah 2

Úvod 3

I. Systém odborného vzdelávania a prípravy v SR 9

I.1 Legislatívna úprava v oblasti odborného vzdelávania a prípravy pred prijatím nového školského zákona 9

I.2 Vplyv demografického vývoja 9

I.4 Koncepcie a strategické zámery prijaté vládou SR po roku 2006 11

I.5 Zmeny, ktoré prináša reforma 15

II. Definovanie obsahu vzdelávania v systéme odborného vzdelávania a prípravy 28

II.1 Cieľové kategórie vzdelávania pre potreby trhu práce 29

II.2 Cieľové kategórie v prebiehajúcej kurikulárnej reforme v SR 36

II.3 Problémy platného kurikula v Slovenskej republike 37

II.4 Úskalia tvorby moderného kurikula. 38

III. Vybrané príklady spolupráce stredných škôl so subjektmi súkromného sektora 43

III.1 Spolupráca U.S. Steel Košice, SOUH Košice a SPŠH Košice 43

III.2 Spolupráca Súkromného stredného učilišťa hutníckeho v Lopeji, Súkromného gymnázia Železiarne Podbrezová a Železiarní Podbrezová, a. s. 45

III.3 Spolupráca SEZ, a.s. Krompachy a Súkromnej združenej strednej školy elektrotechnickej Krompachy 47

III.4 Spolupráca združenia právnických osôb InTech so školami na území mesta Žiar nad Hronom. 49

III.5 Projekt Cisco Networking Academy Program (CNAP) 53

III.6 Projekt Bildungscluster (Rakúsko) 57

III.7 Projekt Central Educational Center in Coweta County (USA, Georgia) 60

IV. Ukazovatele kvalitného vzdelávania z pohľadu zamestnávateľov a návrhy opatrení prispievajúcich k väčšej prepojenosti vzdelávacieho systému s trhom práce 64

IV.1 Kvalitné kurikulum 64

IV.2 Partnerstvo medzi zamestnávateľmi a školami 68

IV.3 Počet a kvalita žiakov v odbornom vzdelávaní a príprave 69

Záver 74

Zoznam použitej literatúry 75

Úvod

Analýza previazanosti trhu práce so vzdelávacím systémom je predkladaná ako súčasť širšieho analytického pohľadu na aktuálny stav podnikateľského prostredia na Slovensku. Dynamické zmeny v našej spoločnosti počas uplynulých dvoch desaťročí vo väčšej či menšej miere zasiahli takmer všetky oblasti nášho života a vynútili aj zmeny v našom školstve. Počas tohto obdobia sa postupne v nepatrných malých krokoch pretváral a pretvára značne centralizovaný a direktívny systém nášho základného a stredného školstva. Stredné školy a neskôr aj základné školy získali právnu subjektivitu a riaditelia škôl získali značne silné kompetencie. Odklonom od jednotnej školy sa vytvoril priestor na pluralitu a vnútornú diferenciáciou školského systému. Vznikli cirkevné a súkromné školy a školské zariadenia, ktoré v súčasnosti dopĺňajú sieť týchto školských subjektov na Slovensku. Výraznými zmenami v oblasti verejnej správy za uplynulé roky sa presunuli viaceré kompetencie zo štátu na miestnu a regionálnu samosprávu aj v oblasti správy školstva. Zmenil sa systém financovania regionálneho školstva a po fiškálnej decentralizácii je výkon samosprávy v obci a v samosprávnych krajoch na úseku školstva financovaný v prevažnej miere z podielu výnosu dane z príjmov fyzických osôb. Tieto, ale aj ďalšie zmeny zakotvené postupne v rôznych legislatívnych normách vyvolali zmenu riadenia a správy školského systému, ale k hlbšej systémovej zmene predovšetkým v oblasti obsahu vzdelávania v našom školstve zatiaľ nedošlo. Naštartovanie týchto zmien mal priniesť nový zákon o výchove a vzdelávaní z mája tohto roku. Treba si však uvedomiť, že zmeny sa v školskom roku 2008/09 týkajú iba dvoch populačných ročníkov v základných školách a jedného ročníka v stredných školách. Dopad týchto zmien teda ešte nie je možné analyzovať, je však možné ho anticipovať. Spomínaný zákon však nerieši problém odborného vzdelávania a prípravy (OVP). Pre odborné vzdelávanie pripravuje rezort školstva osobitný zákon. Predložený materiál bude teda predovšetkým analýzou stavu, ktorý sa môže čoskoro zmeniť. Pre kvalitné poznanie stavu previazanosti trhu práce so vzdelávacím prostredím bude potrebné tieto zmeny monitorovať a analýzu v približne dvojročných (ideálne ročných) intervaloch opakovať.

Rezort školstva vo viacerých koncepčných dokumentoch z obdobia posledných desiatich rokov skonštatoval, že prepojenosť vzdelávacieho systému s trhom práce nie je taká, aká by mala byť. Najčastejšie sa hovorí o potrebe prepojiť podnikateľský sektor so stredným odborným školstvom. Väzby medzi školami a podnikovou sférou sa v období reštrukturalizácie zoslabili, lebo podniková sféra nebola motivovaná zaoberať sa úvahami nad budúcou potrebou pracovnej sily. Dlhodobá izolácia sveta škôl od vývoja v spoločnosti a ekonomiky sa najmarkantnejšie prejavuje v oblasti nášho stredoškolského odborného vzdelávania a prípravy. Z uvedeného vyplýva, že je potrebné hľadať možnosti správneho nastavenia vzdelávacieho systému práve v segmente odborného vzdelávania a prípravy. Toto zistenie je určujúce pre celý obsah predloženej analýzy.

Analýza previazanosti trhu práce so vzdelávacím systémom SR vychádza z konceptu vzdelávania ako celoživotného procesu. Školské vzdelávanie tu nie je chápané ako ukončený proces prípravy na výkon povolania a získanie výstupného dokladu neznamená, že absolvent školy bude po celý svoj ďalší život kvalitne vykonávať svoje povolanie. Spoločnosť prechádza hlbokými a rozsiahlymi zmenami a s tým sú spojené aj premeny trhu práce. V priebehu 10 rokov zastaráva približne 80% technológií. V EU zaniká ročne 10 miliónov pracovných miest a vzniká približne rovnaký počet nových. V priemere každý šiesty zamestnanec mení v priebehu roka zamestnanie a každý ôsmy zmení aj odvetvie svojej práce. Celoživotné povolanie je dnes už zriedkavosťou.

To však nijako nezmenšuje úlohu školského vzdelávania. V skutočnosti práve to, akú výbavu poskytne škola dieťaťu či mladému človeku významne ovplyvní jeho budúce profesijné, ale aj spoločenské uplatnenie. Z hľadiska vstupu na trh práce sa ako kľúčové javí obdobie medzi 15 a 19 rokom života. Práve v tomto období sa rodí asymetria medzi potrebami trhu práce a kvalitou absolventov, ktorú konštatujú viaceré koncepčné dokumenty a analýzy.

Podľa *Kvalitatívnej analýzy uplatnenia absolventov stredných škôl v praxi,* ktorú každoročne zverejňuje Ústav informácií a prognóz školstva (www.uips.sk), v období od júna 2007 do augusta 2008 z celkového počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie (ich počet sa pohyboval v tom období v rozpätí od 246 323 do 222 260 nezamestnaných) nezamestnaní absolventi škôl tvorili 5,6%. Na celkovom počte nezamestnaných absolventov škôl sa podieľali stredné školy v priemere 79,5 %. Spomedzi stredných škôl dosahovali najvyšší podiel 37% absolventi stredných odborných škôl. Ďalej nasledovali absolventi stredných odborných učilíšť s maturitou 28%, stredných škôl bez maturity 26% a gymnázií 9%.

Graf č. 1: Podiel nezamestnaných absolventov podľa typu strednej školy (2007/2008)

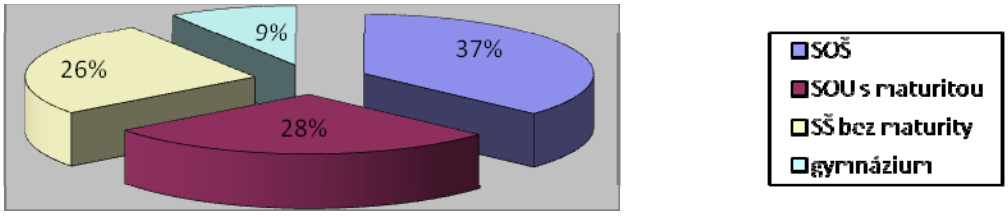

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva

Z regionálneho pohľadu dosahovali najvyššiu mieru nezamestnanosti Prešovský, Košický a Banskobystrický kraj, najnižšia je dlhodobo v Bratislavskom kraji.

Tabuľka č.1 : Vývoj miery nezamestnanosti absolventov SOŠ podľa krajov (2007/2008)

mesiac	Bratislavský kraj	Trnavský kraj	Trenčiansky kraj	Nitriansky kraj	Žilinský kraj	Banskobys-trický kraj	Prešovský kraj	Košický kraj	SR
06/07	1,7%	3,5%	3,7%	4,9%	4,2%	7,1%	7,4%	6,1%	5,0%
07/07	1,7%	3,5%	3,7%	4,6%	3,8%	6,9%	7,1%	6,0%	4,7%
08/07	1,3%	4,0%	3,3%	5,0%	3,9%	6,9%	6,2%	5,6%	4,6%
09/07	6,3%	11,4%	9,8%	11,7%	8,9%	13,2%	14,2%	11,9%	11,0%
10/07	4,7%	9,1%	7,8%	10,0%	8,1%	12,5%	12,5%	11,0%	9,5%
11/07	3,4%	7,4%	6,7%	8,4%	6,8%	11,4%	11,3%	9,8%	8,2%
12/07	3,0%	6,5%	6,3%	7,9%	6,1%	11,1%	11,3%	9,5%	7,8%
01/08	2,8%	5,9%	5,9%	7,3%	6,0%	10,5%	11,3%	9,4%	7,5%
02/08	2,9%	5,7%	5,6%	7,0%	5,8%	10,2%	10,7%	9,3%	7,3%
03/08	2,8%	5,9%	5,2%	6,4%	5,5%	9,9%	10,2%	9,0%	7,0%
04/08	2,2%	4,7%	5,0%	5,7%	5,0%	9,1%	9,3%	8,2%	6,3%
05/08	1,8%	3,8%	3,8%	4,5%	4,1%	6,9%	7,5%	6,5%	5,0%
priemer	2,9%	5,9%	5,6%	7,0%	5,7%	9,6%	9,9%	8,5%	7,0%
poradie	1	4	2	5	3	7	8	6	.

Zdroj: ÚIPŠ a ÚPSVaR

Miera uplatnenia absolventov stredných odborných škôl závisela aj od zvoleného študijného odboru. Aj keď je situácia v zamestnanosti z roka na rok lepšia, medzi jednotlivými odbormi sú značné rozdiely odrážajúce vyšší a nižší záujem o určité profesie zo strany zamestnávateľov.

Najvyšší počet nezamestnaných absolventov v septembri 2007 bol v skupine 6,7 Spoločenské odbory a služby. Do mája 2008 sa počet absolventov znížil o 52% (AB index), pričom miera nezamestnanosti klesla z 12,7 % na 6,1%. V rámci tejto skupiny mal najviac nezamestnaných (2 848) odbor Ekonomika a organizácia, obchod a služby. Tento počet sa do mája znížil o 56%. Najvyššiu mieru nezamestnanosti (53,5%), ktorá však do mája poklesla na 4,0%, mal odbor 62 Ekonomické vedy. Jediným prípadom so zápornou absorpciou bol odbor 75 Pedagogické vedy. Jeho miera nezamestnanosti sa od septembra do mája zvýšila z 13,2% na 34,0%.

Tabuľka č.2 : Počet evidovaných a miera nezamestnanosti absolventov SOŠ podľa odborov vzdelania

odb. č.	**skupina odborov vzdelania**	nezamest. absolventi 9/2007	AMN(O) 9/2007	nezamest. absolventi 5/2008	AMN(O) 5/2008	AB index
2,3	**Technické odbory**	**1 952**	**10,3%**	**898**	**4,7%**	0,54
21	Baníctvo a banícka geológia	4	26,7%	4	26,7%	0,00
22	Hutníctvo	28	10,4%	18	6,7%	0,36
23	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba	175	9,6%	74	4,1%	0,58
26	Elektrotechnika	324	7,4%	155	3,5%	0,52
27	Technická chémia silikátov	5	23,8%	2	9,5%	0,60
28	Technická chémia ostatná (okrem chémie silikátov)	74	11,4%	26	4,0%	0,65
29	Potravinárstvo	84	12,7%	55	8,3%	0,35
31	Textil a odevníctvo	71	16,1%	33	7,5%	0,54
32	Spracúvanie kože, plastov a gumy a výroba obuvi	0	0,0%	0	0,0%	.
33	Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	48	12,7%	19	5,0%	0,60
34	Polygrafia, spracúvanie papiera, filmu a fotografie	9	11,4%	5	6,3%	0,44
36	Stavebníctvo, geodézia a kartografia	198	8,9%	110	4,9%	0,44
37	Doprava, pošty a telekomunikácie	346	13,7%	137	5,4%	0,60
39	Špeciálne technické odbory	586	10,8%	260	4,8%	0,56
4	**Poľnohosp. - lesnícke a veterinárne odbory**	**542**	**15,6%**	**258**	**7,4%**	0,52
42	Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo	521	16,1%	256	7,9%	0,51
43	Veterinárske vedy	21	8,9%	2	0,8%	0,90
5	**Lekárske a farmaceutické odbory**	**372**	**7,7%**	**231**	**4,8%**	0,38
53	Zdravotníctvo	372	7,7%	231	4,8%	0,38
6,7	**Spoločenské odbory a služby**	**3 219**	**12,7%**	**1 550**	**6,1%**	0,52
62	Ekonomické vedy	54	53,5%	4	4,0%	0,93
63	Ekonomika a organizácia, obchod a služby	2 848	12,8%	1 263	5,7%	0,56
68	Právne vedy	49	13,4%	32	8,8%	0,35
72	Publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie	33	16,2%	22	10,8%	0,33
75	Pedagogické vedy	28	13,2%	72	34,0%	-1,57
76	Učiteľstvo	207	9,8%	114	5,4%	0,45
8	**Kultúra a umenie**	**229**	**7,9%**	**117**	**4,0%**	0,49
82	Umenie, užité um. a ručná umel.-remeselná výroba	229	7,9%	117	4,0%	0,49

Poznámka: Do skupín odborov nie sú zarátané vojenské a bezpečnostné náuky.

Zdroj: ÚIPŠ

V poradí druhou skupinou s najvyšším počtom nezamestnaných boli Technické odbory. Od septembra do mája poklesol ich počet z 1952 na 898 absolventov, čo zodpovedá absorpcii 54%, a miera nezamestnanosti sa znížila z 10,3 % na 4,7 %. V tejto skupine mali najviac 586 evidovaných Špeciálne technické odbory, tento počet sa do mája znížil na 260, t.j. o 56%.

Najvyššiu mieru nezamestnanosti malo Baníctvo a banícka geológia (26,7%) a odbor 27 Technická chémia silikátov (23,8%), ktorá sa však do mája znížila na 9,5%. Najvyššiu absorpciu (65%) mal odbor 28 Technická chémia ostatná. Najnižšou mierou nezamestnanosti sa vyznačovali odbory Elektrotechnika (7,4%), Stavebníctvo, geodézia a kartografia (8,9%) a Strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba (9,6%).

Najvyššiu mieru nezamestnanosti má skupina odborov 4 Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy (15,6%). Z nich sa lepšie uplatňovali absolventi odboru 43 Veterinárne vedy a výrazne horšie odboru 42 Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo.

Lekárske a farmaceutické odbory majú najnižšiu mieru nezamestnanosti, ktorá sa však ako jediná v porovnaní s predchádzajúcim rokom mierne zvýšila.

V súčasnosti podniková sféra nie je zvlášť motivovaná spolupracovať so školami (nemá z takejto spolupráce významnejší ekonomický efekt) a bolo by naivné očakávať, že začne vo významnej miere iniciatívne a na svoje náklady riešiť problémy, ktoré štát dlhodobo zanedbával. Takisto by však bolo chybou, keby podniková sféra zostala iba v pozícii kritika školstva a nepokúsila sa nadviazať užší kontakt so školami. Pozitívnym príkladom spred viacerých rokov je lokálna reforma obsahu vzdelávania a siete škôl pre potreby automobilového priemyslu, ktorá prebehla pod tlakom hroziaceho nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily na trhu. Vtedy sa s veľkou intenzitou pustili predstavitelia tohto sektora do reformy vzdelávania pre potreby automobilového priemyslu a našli spoločnú reč s expertmi v oblasti školstva a vzdelávania. Našli sa aj finančné prostriedky na realizáciu tejto špecifickej reformy. Ďalšie pozitívne príklady uvádzame v tretej kapitole tejto analýzy.

Je potrebné zo štátnej úrovne vytvoriť nástroje (legislatívne i ekonomické), ktoré by pomohli posilniť spoluprácu medzi školami a praxou. Viaceré iniciatívy na úrovni EU sa venujú tejto problematike (manažment kvality odborného vzdelávania a prípravy, zosúladenie národných kvalifikácií s Európskym kvalifikačným rámcom alebo zavedenie kreditov v rámci odborného vzdelávania), treba otvoriť diskusiu medzi zainteresovanými. Motivácia je jednoznačne nevyhnutná zo strany všetkých účastníkov tohto procesu, pedagógov nevynímajúc, s dôrazom na zabezpečenie aj ich vyššieho a pravidelného odborného rastu podporovaného školou a podnikom spoločne. Bez spolupráce podnikovej sféry a aj profesijných a stavovských

organizácií so školstvom pri špecifikácii regionálnych potrieb a ich pretransformovaní do očakávaných kompetencií absolventov škôl neuspejeme. Spolupráca škôl a zamestnávateľov, ak je správne nastavená, prináša nielen zvýšenie kvality OVP, ale aj osvojovanie pracovných návykov a mnohých tzv. „mäkkých zručností“ (iniciatíva, komunikácia, projektové riadenie) priamo v praxi. Stredoškoláci tak budú môcť včas pocítiť, že aj tieto zložky ich osobného rastu, rovnako ako práca s počítačom alebo jazykové znalosti, nie sú len školskou „nudou“, ale každodennou realitou vykonávania zvolenej profesie, a že kombinácia všetkých týchto faktorov umožňuje zaujímavý kariérny rast.

Prvá kapitola predloženej analýzy sa zaoberá legislatívnym nastavením vzdelávacieho systému a jeho postupným vývojom v čase, s osobitným zreteľom na odborné vzdelávanie a prípravu.

Druhá kapitola prináša detailnejším pohľad na obsah vzdelávania ako rozhodujúci prvok vzdelávacieho systému. Je to práve správne definovanie obsahu vzdelávania, ktoré spolu s metodikou jeho implementácie rozhoduje o kvalite absolventov škôl.

Tretia kapitola predstavuje niekoľko príkladov dobrej a účinnej spolupráce škôl s podnikovou sférou zo Slovenska i zo zahraničia. Práve takáto spolupráca je najlepším a najžiadanejším vyjadrením previazanosti trhu práce so vzdelávacím systémom.

Štvrtá kapitola extrahuje kritériá, ktoré umožnia zistiť mieru a účinnosť previazanosti trhu práce a vzdelávacieho systému. Tieto kritériá vyplývajú z analýzy predloženej v predchádzajúcich kapitolách. K jednotlivým kritériám sú pripojené návrhy opatrení, ktoré môžu pomôcť zlepšiť stav v danej oblasti.

I. Systém odborného vzdelávania a prípravy v SR

I.1 Legislatívna úprava v oblasti odborného vzdelávania a prípravy pred prijatím nového školského zákona

Problematiku výchovy a vzdelávania v regionálnom školstve v období pred prijatím nového školského zákona riešili štyri zákony, a to ústavný zákon č.460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach v znení neskorších predpisov, zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na niekoľkokrát novelizované úpravy citovaných zákonov sa v oblasti školstva vytvorili podmienky sťažujúce zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu v nových spoločenských podmienkach v súlade s ústavným zákonom č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Sťaženie zabezpečenia výchovno-vzdelávacieho procesu bolo najmä v tom, že zákon č. 29/1984 Zb. vznikol v iných spoločenských podmienkach a nedokázal pružne reagovať na súčasné požiadavky, podmienky a potreby spoločnosti.

I.2 Vplyv demografického vývoja

Demografický vývoj podľa údajov Štatistického úradu SR je poznačený postupným spomalením reprodukcie obyvateľstva. Hlavným znakom tohto vývoja je znižovanie pôrodnosti pri stagnujúcej úmrtnosti obyvateľstva. Tento trend je pozorovaný už od roku 1979, avšak výrazne sa to začalo prejavovať od roku 1991. Tento trend pokračuje a ubúda populácie od 0 – 19 rokov, čo sa najviac dotýka školstva, ktoré je určené najmä pre ľudí od 6 – 23 rokov. Počet žiakov v školách klesá.

Na základe štatistických údajov (www.uips.sk) uvedených v prehľadnej tabuľke č.3 vidíme, že vývoj počtu novoprijatých na stredné odborné učilištia a učilištia (SOU) mal v období od 1989 do roku 2006 klesajúci trend. Výrazne poklesol na začiatku 90. rokov, keď v priebehu dvoch rokov 1990 a 1991 sa znížil o 14%. Nasledujúcich päť rokov sa pohyboval približne na konštantnej úrovni. Zlom v rokoch 1997 až 1999 súvisel s transformáciou základných škôl. Na pôvodnú úroveň sa ukazovateľ vrátil v roku 2000. Od roku 2001 však počet novoprijatých opäť klesal.

Tabuľka č. 3: Vývoj počtu novoprijatých a absolventov SOU a SOŠ (1989 – 2006)

Rok	Novoprijatí SOU	Absolventi SOU	Novoprijatí SOŠ	Absolventi SOŠ
1989	51 807	42 898	22 052	18 747
1990	46 302	45 105	25 490	18 296
1991	44 654	50 338	28 606	19 888
1992	45 645	44 567	31 244	20 726
1993	45 797	57 538	31 690	21 662
1994	45 933	41 729	32 000	24 583
1995	46 677	42 043	32 360	27 014
1996	45 731	44 290	33 329	28 928
1997	39 307	44 136	26 952	29 615
1998	36 360	42 275	26 081	30 081
1999	29 901	40 588	20 218	30 242
2000	44 221	36 073	32 627	30 943
2001	42 610	35 733	31 477	26 053
2002	37 311	26 172	30 318	23 691
2003	40 672	31 494	28 660	17 167
2004	38 976	31 083	28 946	27 722
2005	36 643	33 075	27 825	26 827
2006	35 564	31 928	28 450	26 077

Zdroj: UIPŠ

Počet novoprijatých na stredné odborné školy (SOŠ) rástol až do roku 1996. V porovnaní s rokom 1989 sa v tomto období zvýšil z 22 052 na 33 329, t. j. o 51%. Zlom vo vývoji novoprijatých v rokoch 1997 až 1999 spôsobilo rozširovanie

základných škôl o povinný 9. ročník. V roku 2000 sa ukazovateľ vrátil na pôvodnú úroveň, ale vplyvom demografického vývoja postupne klesal.

I.4 Koncepcie a strategické zámery prijaté vládou SR po roku 2006

Po roku 1989 boli vypracované návrhy novej koncepcie rozvoja výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky (v rokoch 1991, 1994, 1996), ktoré však neboli celospoločensky prijaté a realizované. Koncom roka 2001 bola uznesením vlády SR prijatá nová koncepcia výchovy a vzdelávania Milénium – Národný program výchovy a vzdelávania na najbližších 15 - 20 rokov. Národný program sa ale v praxi nerealizoval a v súčasnosti sú už viaceré názory a námety autorov neaktuálne.

Nová vládna garnitúra po parlamentných voľbách v roku 2006 prijala programové vyhlásenie, v ktorom sa zaviazala, že

zabezpečí koordináciu odborného vzdelávania a trhu práce, prispôsobenie učebných a študijných odborov jeho požiadavkám, vrátane podpory vytvorenia nových odborov. Navrhne dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni. Vláda bude podporovať združovanie rôznych stupňov odborného vzdelávania a vzdelávacích programov s cieľom pripraviť odborníkov s lepšou adaptabilitou pre potreby praxe. Vláda zváži zavedenie motivačných kritérií pre účasť zamestnávateľských zväzov a zamestnávateľov v odbornej i praktickej príprave žiakov. V rámci financovania škôl upraví súčasnú metodiku založenú na princípe finančnej rovnosti tak, aby sa uplatnila ekonomická náročnosť výchovno-vzdelávacieho procesu.

Vláda postupne schválila niekoľko koncepcií, a projektov vo forme strategických alebo legislatívnych zámerov zákonov, ktoré mali za cieľ naznačiť riešenia aj v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Niektoré zo zámerov sa už pretransformovali do legislatívnej podoby (prijatý školský zákon, pripravený zákon o odbornom vzdelávaní a odbornej príprave). K najvýznamnejším patria:

- Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy
- Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
- Legislatívny zámer zákona o celoživotnom vzdelávaní
- Legislatívnym zámerom zákona o odbornom vzdelávaní a odbornej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Legislatívny zámer zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

Koncepciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy vláda schválila uznesením č. 489 zo dňa 6.6.2007.

Podľa koncepcie dôležitým nástrojom na dosiahnutie novej úrovne a rozsahu vzdelávacích výstupov a vzdelávacích aktivít bude zavedenie vzdelávacích programov prinášajúci nový, komplexný program riešenia cieľov, obsahu, metód s foriem vzdelávacieho procesu, stratégií a metód hodnotenia, organizácie a riadenia odborného vzdelávania a prípravy. Očakáva sa, že zásadným prínosom takto navrhovanej vzdelávacej politiky bude vytvorenie nového vzťahu medzi centrálnou – štátnou, miestnou – školskou a individuálnou – pedagogickou zodpovednosťou.

Strategickým cieľom koncepcie podľa predkladateľov je umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov podľa potrieb štátu, potrieb regionálneho trhu práce, podmienok školy, vývoja študijných a učebných odborov, schopností a záujmov žiakov pričom uplatnenie strategického cieľa bude podporované:

- užším prepojením existujúceho školského systému so sektorom ďalšieho vzdelávania, s politikou zamestnanosti a sociálnou politikou s cieľom maximálnej integrácie občanov do spoločnosti,
- zásadnou zmenou pochopenia, cieľov a funkcie vzdelávania,
- posilnením úlohy sociálnych partnerov, zamestnávateľov,
- osobnou voľbou každého jednotlivca.

Predpokladalo sa, že zavedenie dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy bude do praxe zavedené novým zákonom o výchove a vzdelávaní.

Autori projektu napriek deklarovaným cieľom decentralizovať riadenie odborného vzdelávania a prípravy a proces tvorby obsahu vzdelávania presunúť na miestnu a regionálnu úroveň predpokladali, že základný, kmeňový obsah odborného vzdelávania a prípravy bude tvoriť spravidla 70% (spodná hranica 60 %) odborného vzdelávania a prípravy určeného v štátnom vzdelávacom programe. Štátny vzdelávací program bude podľa projektu schvaľovať a vydávať Ministerstvo školstva SR po prerokovaní s príslušnými rezortnými ministerstvami. Školské vzdelávacie programy sa budú tvoriť v súlade so štátnymi vzdelávacími programami a za aktívnej účasti zamestnávateľov na regionálnej alebo miestnej úrovni.

Stratégiu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva vláda schválila svojím uznesením č. 382 z 25.4.2007.

Východiskom pre vypracovanie návrhu stratégie boli európske a národné strategické a koncepčné materiály zamerané na problematiku rozvoja ľudského kapitálu ako hybného motora rozvoja celej spoločnosti. Sú to predovšetkým materiály Európskej komisie z roku 2000 *Memorandum celoživotného vzdelávani*a, *Lisabonská stratégia* ďalej *Koncepcia celoživotného vzdelávania v SR*, prijatá vládou SR v roku 2004

(uznesenie vlády SR č. 157 z 25. februára 2004), Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 (uznesenie vlády SR č. 140 zo 16. februára 2005), ako aj iné relevantné európske a národné strategické a koncepčné materiály, ktoré sú zamerané na oblasť rozvoja ľudských zdrojov ako základného predpokladu rozvoja celej spoločnosti.

Hlavným cieľom stratégie je dobudovať systém celoživotného vzdelávania a systém celoživotného poradenstva tak, aby systém uľahčil občanom prístup k opakovanému a pružnému nadobúdaniu nových kvalifikácií prostredníctvom kvalitného vzdelávania získaného okrem formálneho aj v neformálnom systéme vzdelávania a v systéme informálneho učenia sa za pomoci komplexných služieb poradenstva počas celého života človeka a tým k udržaniu čo najvyššej zamestnanosti a zvýšenie účasti populácie na celoživotnom vzdelávaní na 15% pri dodržiavaní rovnosti príležitostí. Tento cieľ sa má naplniť:

1. Monitorovaním a prognózovaním vzdelávacích potrieb občanov a zamestnávateľov
2. Zabezpečením systému riadenia kvality celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
3. Uznávaním výsledkov neformálneho a informálneho učenia sa
4. Efektívnym investovaním do celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
5. Rozvojom kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie
6. Poskytovaním komplexných informačných služieb pre celoživotné vzdelávanie a celoživotné poradenstvo a rozvoj učiacich sa regiónov
7. Efektívnym plánovaním a čerpaním prostriedkov štrukturálnych fondov na budovanie a rozvoj systémov celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva.

Legislatívny zámer zákona o celoživotnom vzdelávaní bol schválený uznesením vlády SR č. 483 zo dňa 6.6.2007 a v súčasnosti tvorba zákona je v legislatívnom procese.

Legislatívny zámer zákona o odbornom vzdelávaní a odbornej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov vláda schválila svojim uznesením č. 564 dňa 27. augusta 2008

Cieľom je vytvorenie ucelenej právnej úpravy v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Problematika odborného vzdelávania a prípravy je v súčasnosti okrajovo

riešená vo viacerých zákonoch, pričom tieto riešenia majú na túto oblasť zásadný dopad.

Zákon podľa schváleného zámeru vytvorí funkčný systém koordinácie odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce s cieľom prispôsobenia štátnych a školských vzdelávacích programov jeho požiadavkám a zavedie motivačné kritériá pre vstup zamestnávateľov a zamestnávateľských zväzov do odborného vzdelávania a prípravy. Zákon zároveň vytvorí priestor pre vstup súkromného investičného kapitálu do odborného vzdelávania a prípravy.

Návrh zákona o odbornom vzdelávaní a odbornej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol opakovane prerokovaný na zasadnutí vlády a predpokladá sa, že bude v legislatívnom procese schválený v Národnej rade Slovenskej republiky. Účelom návrhu zákona je komplexná právna úprava podmienok na zabezpečenie odborného vzdelávania a prípravy v stredných odborných školách a v školských zariadeniach v Slovenskej republike s cieľom pripraviť absolventov na život a prácu v podmienkach vedomostnej spoločnosti a trhu práce. Zároveň návrh zákona upravuje postavenie a úlohy subjektov štvorstrannej spolupráce v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, ktorými sú štátna správa, samospráva, zamestnávatelia a zamestnanci. Za účelom sfunkčnenia systému koordinácie odborného vzdelávania a prípravy aktívne reagujúceho na potreby trhu práce sa podľa návrhu zriaďujú poradné orgány vlády Slovenskej republiky, samosprávnych krajov ako i jednotlivých stavovských organizácií, ktorými sú Slovenská obchodná a priemyselná komora, Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, Slovenská živnostenská komora, Slovenská lesnícka komora a iné právnické osoby, ktoré majú pôsobnosť v oblasti odborného vzdelávania a prípravy podľa osobitných predpisov (napr. Slovenská akadémia vied) a profesijných organizácií, ktorými sú zástupcovia reprezentatívnych zamestnávateľských zväzov i združení v súlade so zákonom č. 103/2007 Z.z. o tripartite.

V súlade s Legislatívnym zámerom zákona o odbornom vzdelávaní a odbornej príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa zriadi Fond rozvoja odborného vzdelávania a prípravy. Prostriedky tohto neštátneho účelového fondu budú používané na modernizáciu materiálno technického vybavenia škôl nad rámec normatívu priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti a normatívu na ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov. Zdrojmi fondu budú podiel zaplatenej dane na osobitné účely v súlade s § 50 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, dary a príspevky od tuzemských a zahraničných právnických osôb alebo fyzických osôb, úroky z prostriedkov fondu a sankcie za porušenie zmluvných podmienok.

Cieľom návrhu zákona podľa predkladateľa je zabezpečiť zamestnávateľom do budúcnosti dostatok kvalifikovanej pracovnej sily, čím sa udrží tvorba hrubého

domáceho produktu na štátom požadovanej úrovni. Budúcu kvalifikovanú pracovnú silu podľa návrhu získame aj v krátkodobom časovom horizonte a to tým, že sa štúdium na stredných odborných školách stane lukratívnym. Tento cieľ sa dosiahne tak, že sa presne určia daňové výdavky, prostredníctvom ktorých sa umožní zamestnávateľom prispievať žiakom, ako svojim budúcim zamestnancom na náklady štúdia.

I.5 Zmeny, ktoré prináša reforma

Zmeny v legislatíve

Podľa vyjadrenia ministerstva školstva reforma školstva bola naštartovaná prijatím nového školského zákona. Základom súčasnej školskej legislatívy sú zákony:

1. zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov
2. zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
3. zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov
4. zákon č. 293/2007 Z. z. o uznávaní odborných kvalifikácií
5. zákon č. 386/1997Z. z. o ďalšom vzdelávaní a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z. z. v znení neskorších predpisov

a vykonávacie predpisy k týmto zákonom. K zákonu č. 245/2008 Z. z. boli v auguste 2008 schválené vyhlášky Ministerstva školstva SR, z ktorých sú z hľadiska odborného vzdelávania najvýznamnejšie:

- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 314/2008 Z. z. o stredných školách a o zozname študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa vyžaduje overenie špeciálnych schopností, zručností alebo nadania
- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č.318/2008 Z.z. o ukončovaní štúdia na stredných školách

Nový školský zákon

Národná rada Slovenskej republiky prijala 22.5.2008 zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov a následne v auguste 2008. Zákon nadobudol účinnosť 1.9.2008.

Obsah a rozsah zákona

Zákon podrobne v 163 ustanoveniach rieši ciele a princípy výchovy a vzdelávania v regionálnom školstve, práva a povinnosti detí a žiakov a ich zákonných zástupcov v procese vzdelávania, povinnú školskú dochádzku, systém výchovy a vzdelávania a zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu, obsah výchovy a vzdelávania vrátane výchovno-vzdelávacích programov, hodnotenie a klasifikáciu žiakov, ukončovanie výchovno-vzdelávacieho programu a dosiahnuté stupne vzdelania, zmeny v priebehu vzdelávania, testovanie a hodnotenie kvality výchovno-vzdelávacej sústavy, výchovu a vzdelávanie detí cudzincov, nadaných detí a žiakov a výchovu a vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Definuje sústavu škôl a sústavu školských zariadení.

Výchovno-vzdelávacie programy

Výchova a vzdelávanie v školách sa uskutočňuje podľa dvojúrovňových výchovno-vzdelávacích programov (§5 zák. 245/2008).

Obrázok č. 1: Výchovné a vzdelávacie programy

Výchovno-vzdelávacie programy sa delia na vzdelávacie programy pre školy a výchovné programy pre školské zariadenia. Vzdelávacie programy sú štátny vzdelávací program a školský vzdelávací program. Prvú úroveň tvoria štátne vzdelávacie programy prostredníctvom ktorých štát určuje povinný obsah výchovy a vzdelávania. Druhú úroveň tvoria školské vzdelávacie programy, prostredníctvom ktorých si škola určuje svoj vlastný program vzdelávania s prihliadnutím na záujmy žiakov, zákonných zástupcov, podnikateľskej sféry a regiónu v ktorom sa škola nachádza. Podľa výchovného programu sa bude uskutočňovať výchova a vzdelávanie v školských zariadeniach, ktoré neposkytujú stupeň vzdelania.

Obrázok č. 2: Dvojúrovňový model tvorby vzdelávacích programov

Štátne vzdelávacie programy

Štátne vzdelávacie programy (§6 zák. 245/2008) vychádzajú z princípov výchovy a vzdelávania a vymedzujú povinný obsah a ciele výchovy a vzdelávania v školách na získanie vedomostí, zručností a kľúčových kompetencií detí a žiakov. Štátne vzdelávacie programy vydáva a zverejňuje Ministerstvo školstva Slovenskej republiky po prerokovaní so zamestnávateľmi a ich profesijnými a záujmovými združeniami s celoslovenskou pôsobnosťou a s ministerstvami v rozsahu ich odvetvovej pôsobnosti. Štátne vzdelávacie programy sú záväzné pre tvorbu školských vzdelávacích programov.

Školské vzdelávacie programy

Výchova a vzdelávanie sa v školách uskutočňuje podľa školského vzdelávacieho programu (§7 zák. 245/2008). Školský vzdelávací program vydá riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade školy, rade školy a po písomnom súhlase zriaďovateľa školy. Školský vzdelávací program musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa navrhovaného zákona a s príslušným štátnym vzdelávacím programom. Pri zriaďovaní novej školy zriaďovateľ prikladá školský vzdelávací program k žiadosti o zaradenie školy do siete škôl a školských zariadení. Súlad školského vzdelávacieho programu so štátnym vzdelávacím programom kontroluje Štátna školská inšpekcia.

Výchovné programy

Výchovno-vzdelávací proces v školských zariadeniach sa uskutočňuje podľa výchovného programu školského zariadenia (§8 zák. 245/2008), ktorý vypracuje riaditeľ školského zariadenia alebo vedúci školského zariadenia po prerokovaní v pedagogickej rade školy alebo školského zariadenia, v rade školského zariadenia a po písomnom súhlase zriaďovateľa školského zariadenia v prípade, že zriaďovateľom školského zariadenia je obec alebo samosprávny kraj po prerokovaní v zastupiteľskom orgáne. Súlad výchovného programu s cieľmi a princípmi výchovy a

vzdelávania ustanovenými navrhovaným zákonom kontroluje Štátna školská inšpekcia.

Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacie štandardy (výkonové a obsahové), učebné plány a učebné osnovy (§9 zák. 245/2008) stanovujú obsah a rozsah výchovy a vzdelávania vo výchovno-vzdelávacích programoch škôl a školských zariadení. Vzdelávacie štandardy budú obsahovať súbor požiadaviek na osvojovanie si vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré majú deti a žiaci získať, aby mohli pokračovať v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu. Rámcové učebné plány ako súčasť štátnych vzdelávacích programov budú obsahovať vzdelávacie oblasti a zoznam vyučovacích predmetov s vymedzením ich minimálnej časovej dotácie v rámci celého vzdelávacieho programu. Je stanovené, že rámcové učebné plány sú záväzné pre vypracovanie učebných plánov príslušných školských vzdelávacích programov. Učebné osnovy sú súčasťou školských vzdelávacích programov a vymedzujú obsah vyučovania v jednotlivých predmetoch, čím je umožnená vlastná profilácia školy a záujmy žiakov študovať daný predmet z hľadiska ich ďalšej profesijnej orientácie.

Výchovné štandardy

Výchovné štandardy (§10 zák. 245/2008) tvoria súbor požiadaviek na osvojenie si zručností, vedomostí a kompetencií v školských zariadeniach. Rámcové výchovné plány, ako súčasť štátnych výchovných programov obsahujú zoznam oblastí výchovy s vymedzením ich minimálnej časovej dotácie v rámci celého výchovného programu alebo ich ucelených častí. Je umožnené školským zariadeniam v rámci tvorby vlastných výchovných programov využiť časovú dotáciu pre špecifikáciu svojho zamerania. Rozsah úprav výchovných plánov sa môže vykonať len do takej miery, ktorá vytvorí podmienky pre získanie a rozvíjanie zručností, vedomostí a schopností určených príslušným výchovným štandardom.

Stupne vzdelania

Stupne vzdelania (§16 zák. 245/2008) získané vo výchovno-vzdelávacom procese na školách sú vymedzené v súlade s klasifikáciou ISCED a to od predprimárneho až po postsekundárne. Materské školy sa v súlade s klasifikáciou OECD zaraďujú ako súčasť výchovno-vzdelávacej sústavy a ako školy poskytujúce predprimárne vzdelávanie. Príslušné ustanovenia definujú členenie stupňov stredného vzdelania na nižšie stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie, úplné stredné všeobecné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie a vyššie odborné vzdelanie.

Obrázok č. 3: Stupne vzdelania

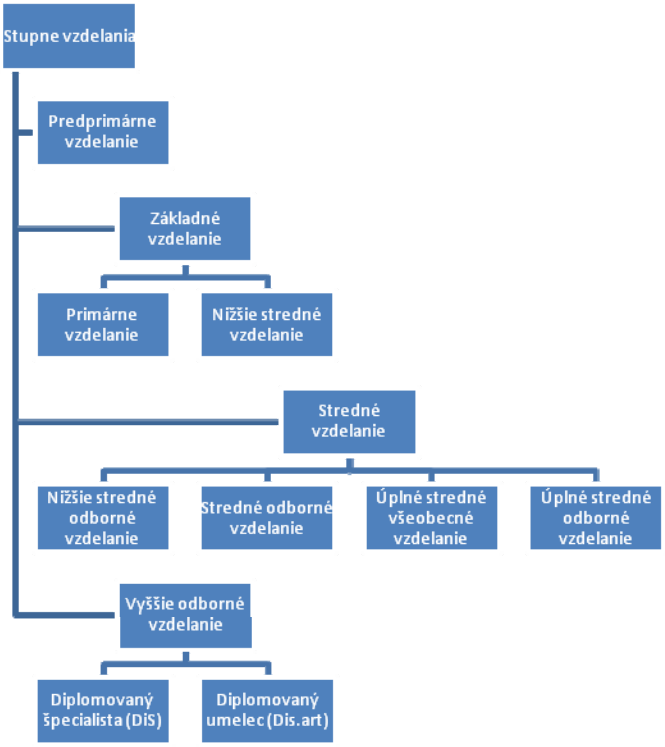

Ustanovujú sa podmienky za ktorých žiak získa príslušné vzdelanie. Zároveň sa ustanovujú doklady o získanom stupni vzdelania a doklady o získanej kvalifikácii. Doklady o získanom vzdelaní podľa tohto zákona môžu vydávať len školy, ktoré sú zaradené do siete škôl a školských zariadení. Doklady sa vydávajú na tlačivách schválených ministerstvom školstva a sú vedené v štátnom jazyku alebo dvojjazyčne, ak sa jedná o doklad vydaný školou s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny alebo s bilingválnym vzdelávaním. Všetky doklady o získanom vzdelaní sú verejné listiny a vedú sa trvalým spôsobom.

Individuálne vzdelávanie

Určujú sa formy osobitného plnenia školskej dochádzky (§23 zák. 245/2008) a to individuálnym vzdelávaním, vzdelávaním v školách mimo územia SR, v školách zriadených iným štátom na území SR so súhlasom príslušného zastupiteľského úradu, vzdelávanie kde sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje podľa medzinárodných programov, individuálne vzdelávanie v zahraničí pre žiakov základných škôl alebo podľa individuálneho učebného plánu.

Sústava škôl

Sústavu škôl (§27 zák. 245/2008) tvoria tieto druhy škôl: materská škola, základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, základná umelecká škola, jazyková škola. Druhy škôl sa členia na typy. Typ školy bližšie určuje, na aký odbor vzdelávania je škola zameraná, organizáciu školy alebo akým deťom alebo žiakom vzdelávanie zabezpečuje.

Stredné odborné školy

Stredné školy (§32 zák. 245/2008) sa členia na gymnáziá, stredné odborné školy a konzervatóriá.

Obrázok č. 4: Typy stredných škôl

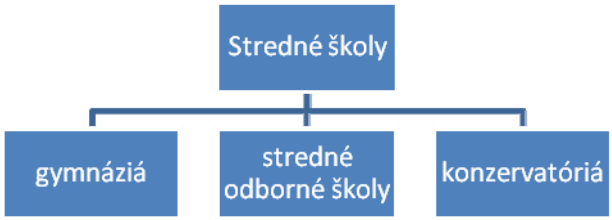

Zavádza sa druh strednej školy, ktorou je stredná odborná škola. Stredná odborná škola bude zabezpečovať odborné vzdelávanie absolventom základných škôl, ktorí nezískali nižšie sekundárne vzdelanie prostredníctvom výchovno-vzdelávacích programov; absolvovaním týchto výchovno-vzdelávacích programov získa absolvent nižšie stredné odborné vzdelanie, odborné vzdelávanie absolventom základných škôl, ktorí získali nižšie stredné vzdelanie prostredníctvom výchovno-vzdelávacích programov odborov vzdelávania, ktoré poskytujú stredné odborné vzdelanie a odborné vzdelávanie absolventom základných škôl, ktorí získali nižšie stredné vzdelanie prostredníctvom výchovno-vzdelávacích programov odborov vzdelávania, ktoré poskytujú úplné stredné odborné vzdelanie a vyššie odborné vzdelanie. Zároveň sa zavádza druh strednej školy, ktorou je konzervatórium, ktoré poskytuje okrem odbornej spôsobilosti aj umelecko-pedagogickú spôsobilosť. Rieši sa prestup a prerušenie štúdia žiakov strednej školy. Pri prestupe žiaka na inú strednú školu sú ustanoveniami uložené povinnosti, ktoré musí žiak pri prestupe splniť. Žiak, ktorý navštevuje prvý až štvrtý ročník osemročného vzdelávacieho programu v strednej škole môže byť preradený do základnej školy, ak sa mu nepovolí opakovať ročník, ak stratí zdravotnú spôsobilosť, ak stratí športovú výkonnosť alebo na žiadosť zákonného zástupcu žiaka.

Stredné odborné školy

Uvedeným ustanovením sa určuje pôsobnosť stredných odborných škôl (§42 zák. 245/2008) ako škôl pripravujúcich predovšetkým na výkon povolaní a odborných činností, najmä technicko-hospodárskych, ekonomických, pedagogických, zdravotníckych, sociálno-právnych, správnych, umeleckých a kultúrnych; pripravujú aj na ďalšie štúdium. V prípade, že stredné odborné školy budú pripravovať na výkon povolaní a odborných činností prevažne pre jednu oblasť, vytvára sa možnosť členenia na typy. Zároveň sa ustanovujú pojmy teoretické a praktické vyučovanie.

Praktické vyučovanie

Definuje sa praktické vyučovanie (§43 zák. 245/2008) ako neoddeliteľná súčasť odborného vzdelávania. Zároveň sa určujú formy praktického vyučovania a ustanovujú sa subjekty, ktoré budú poskytovať praktické vyučovanie. Týmito subjektmi sú stredisko praktického vyučovania, stredisko odbornej praxe, školské hospodárstvo a pracovisko praktického vyučovania.

Nadstavbové a pomaturitné štúdium

Ustanovujú sa formy nadväzujúceho odborného vzdelávania, ktorými sú nadstavbové štúdium a pomaturitné štúdium (§45 až §47 zák. 245/2008). Nadstavbové štúdium je určené pre žiakov, ktorí získali stredné odborné vzdelanie v príbuznom odbore. Pomaturitné štúdium je určené žiakom, ktorí v predchádzajúcom štúdiu získali úplné stredné všeobecné vzdelanie a úplné stredné odborné vzdelanie. Zároveň sa ustanovujú druhy pomaturitného štúdia, ktorými sú zdokonaľovacie štúdium, inovačné štúdium, kvalifikačné štúdium, špecializačné štúdium a vyššie odborné štúdium.

Formy organizácie výchovy a vzdelávania

Ustanovenie špecifikuje formy výchovy a vzdelávania (§54 zák. 245/2008), a to dennú a externú. Denná forma sa realizuje ako poldenná, celodenná, týždenná alebo nepretržitá. Externá forma sa realizuje ako večerná, diaľková alebo dištančná. Určuje sa ich organizácia. Vzdelanie získané vo všetkých formách vzdelávania je rovnocenné.

Prijímanie na stredné školy

Určujú sa podmienky prijímania žiakov do prvých ročníkov jednotlivých druhov stredných škôl resp. vzdelávacích programov (§62 zák. 245/2008). Základnou podmienkou prijatia je skutočnosť, že uchádzač nie je žiakom inej strednej školy.

Umožňuje sa podať dve prihlášky (§63 zák. 245/2008) na vzdelávanie na dve stredné školy v záujme väčšieho výberu o štúdium, o ktoré má uchádzač záujem a v odôvodnených prípadoch ďalšie dve prihlášky na štúdium, kde sa vyžaduje

overenie nadania žiaka. K prihláške je možné pripojiť doklad o úspešnej účasti žiaka v predmetovej olympiáde alebo súťaži, ktorá súvisí so zvoleným odborom štúdia. Predmety na prijímacie skúšky pre jednotlivé odbory vzdelávania určuje MŠ SR a MZ SR (pre stredné zdravotnícke školy). Počet otváraných tried prvých ročníkov v jednotlivých stredných školách pre nasledujúce prijímacie konanie určuje zriaďovateľ. O návrhu počtov tried pre všetky gymnáziá s osemročným štúdiom bez ohľadu na zriaďovateľa rozhoduje orgán miestnej štátnej správy v školstve. Táto kompetencia súvisí s regulovaním počtov tried gymnázií s osemročným štúdiom v záujme zachovania kvality vzdelávania v základných školách, gymnáziách a tak tiež v záujme väčšej možnosti vzdelávania v odbornom školstve po ukončení nižšieho stredného vzdelania.

Ukončovanie výchovy a vzdelávania v stredných školách

Štúdium v stredných školách sa ukončuje záverečnou skúškou, maturitnou skúškou, záverečnou pomaturitnou skúškou a absolventskou skúškou (§72 zák. 245/2008). Cieľom záverečnej skúšky je overiť vedomostí a zručností žiakov v rozsahu učiva určeného vzdelávacími štandardmi štátneho vzdelávacieho programu a overiť, ako sú žiaci pripravení používať nadobudnuté kompetencie pri výkone povolaní a odborných činností, na ktoré sa pripravujú. Ďalej sa ustanovuje členenie záverečnej skúšky tak, aby jej povinnými časťami bola písomná, praktická a ústna časť. Zároveň sa určuje overovanie vedomostí, zručností a kompetencií žiaka v jej jednotlivých častiach, termíny konania záverečnej skúšky v členení na riadne a mimoriadne skúšobné obdobie.

Taktiež sú stanovené ciele maturitnej skúšky (§74 zák. 245/2008), ktorej súčasťou v stredných odborných školách je odborná zložka. Maturitná skúška pozostáva z externej a internej časti. Externou časťou skúšky z jednotlivých predmetov sa pomocou štátom garantovaných písomných skúšok zabezpečí validita a objektivita výsledkov maturitnej skúšky, kým interná (školská) časť skúšky by mala uchovávať a ďalej rozvíjať špecifickosť jednotlivých stredných škôl. Externá časť maturitnej skúšky bude písomná a bude realizovaná formou štandardizovaných testov, ktoré budú mať charakter overovacích testov. Testy budú koncipované predovšetkým uzavretými úlohami (výber správnej odpovede z ponúkaných variant), doplnkovo budú využité otvorené úlohy (riešenie odpovede bez ponúkaného variantu) alebo kombinácia oboch. Maturitnú skúšku z cudzích jazykov žiak vykoná v súlade s požiadavkami jazykovej náročnosti obsiahnuté v Spoločnom európskom referenčnom rámci. Žiakom je umožnené tiež konať dobrovoľnú maturitnú skúšku najmä z dôvodu ich ďalšej profesijnej orientácie. V školách a triedach s bilingválnym vzdelávaním sa ukončovanie štúdia riadi predovšetkým medzinárodnými dohodami vzhľadom na špecifičnosť štúdia a charakter učebného plánu.

Externú časť a písomnú formu internej časti maturitnej skúšky zadáva Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania.

Organizačnú štruktúru, ktorá zabezpečuje organizáciu a priebeh maturitnej skúšky (§80 až §82 zák. 245/2008) tvoria ústredná, školská a predmetová maturitná komisia. Ústredná maturitná komisia sa predovšetkým vyjadruje k požiadavkám a obsahu externej časti a písomnej forme internej časti maturitných skúšok a k ich harmonogramu. Predsedu a členov ústrednej maturitnej komisie menuje minister školstva najmä z radov pedagogickej a odbornej verejnosti.

Predseda školskej maturitnej komisie zodpovedá za riadny priebeh maturitných skúšok na škole a dohliada na objektivitu priebehu skúšok, riaditeľ školy zodpovedá za vytvorenie podmienok pre riadny priebeh skúšok

V záujme zabezpečenia objektivity internej časti maturitnej skúšky z jednotlivých predmetov sa ustanovujú predmetové maturitné komisie, ktorých môže byť na jednej škole aj viac. Predsedov školskej maturitnej komisie a predsedov predmetových maturitných komisií vymenúva príslušný orgán miestnej štátnej správy v školstve. Menovanie predsedov je platné pre riadne ako aj mimoriadne skúšobné obdobie maturitnej skúšky. Predsedovia majú príslušnú odbornú a pedagogickú spôsobilosť a najmenej štyri roky pedagogickej praxe a nie sú v pracovnoprávnom vzťahu ku škole, na ktorej majú vykonávať funkciu predsedu komisie. Skúšajúcich predmetových maturitných komisií vymenúva riaditeľ príslušnej strednej školy z radov pedagogických zamestnancov školy, ktorí majú na skúšaný predmet príslušnú aprobáciu. Ustanovenie definuje spôsobilosť pedagogických zamestnancov aj na funkciu predsedu predmetovej maturitnej komisie pre bilingválne stredné školy.

Ustanovenia zákona (§83 zák. 245/2008) určujú konanie záverečnej skúšky a absolventskej skúšky pred skúšobnou komisiou, ktorá má stálych a ďalších členov. Ďalej uvedené ustanovenie popisuje členov skúšobnej komisie, ktorí budú pôsobiť pre záverečnú a absolventskú skúšku ako ďalší členovia tejto komisie. Členom skúšobnej komisie je aj delegovaný zástupca profesijnej komory ak má odbornú spôsobilosť v oblasti odborného vzdelávania a prípravy podľa osobitného predpisu. Ako príklad osobitného predpisu sa uvádza zákon č. 126/1998 Z. z. o Slovenskej živnostenskej komore a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Sústava školských zariadení

Definuje sa sústava školských zariadení, ktorú tvoria školské výchovno-vzdelávacie zariadenia, školské špeciálne výchovné zariadenia, školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie, školské účelové zariadenia.

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva (§132 zák. 245/2008) a prevencie je školské zariadenie, ktorého činnosť je zameraná na poradenstvo a výchovnú prevenciu, vykonáva odborné činnosti zamerané na poskytovanie odbornej pedagogickej a psychologickej starostlivosti o deti, metodickú a informačnú pomoc pedagogickým zamestnancom škôl a zákonným zástupcom detí najmä v oblastiach výchovy a vzdelávania, profesijnej a kariérovej orientácie žiakov a prevencie delikventného vývinu detí. Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie sa môže členiť na oddelenia.

Kurikulárna rada

Zákon definuje Kurikulárnu radu (§159 zák. 245/2008), ako odborný, iniciačný a poradný orgán ministra školstva v oblasti výchovy a vzdelávania, inovácie obsahu výchovy a vzdelávania a ďalších činností súvisiacich so vzdelávaním.

Legislatívne rámce kurikulárnej reformy

Deklarovaným cieľom kurikulárnej reformy je umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov učebných odborov podľa podmienok školy, vývoja učebných odborov v závislosti od potrieb regionálneho trhu práce, individuálnych schopností a záujmov žiakov. Štátne vzdelávacie programy boli vytvorené v súlade s Medzinárodnou normou pre klasifikáciu vzdelávania (International Standard Classification of Education – ISCED 97) s cieľom sprehľadnenia a porovnania vzdelávacích programov na národnej úrovni vzhľadom k štandardným charakteristikám ako sú dĺžka vzdelávania, vstupný vek žiaka do programu, zameranie programu (výchovné, všeobecnovzdelávacie, odborné, praktické), podmienky programu, kvalifikácia, normy certifikácie, možnosti ďalšieho vzdelávania a pod. ISCED je meradlom hodnotenia a porovnávania kvality obsahu vzdelávania. Vzdelávací program je preto základnou jednotkou klasifikácie ISCED 97.

Zmeny v v sústave odborov odborného vzdelávania a prípravy

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky svojou vyhláškou č. 314/2008 Z. z. o stredných školách a o zozname študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa vyžaduje overenie špeciálnych schopností, zručností alebo nadania z 23. júla 2008 ustanovuje sústavu odborov vzdelávania (§6 vyhl. č. 314/2008).

Tabuľka č. 4: Sústava odborov vzdelávania na stredných odborných školách podľa Medzinárodnej normy klasifikácie vzdelania ISCED 1997

Kód	Skupina učebných odborov a študijných odborov	2C	3C	3A	4A	5B
11	Fyzikálno-matematické vedy				x	
21	Baníctvo a banícka geológia		x	x		x
22	Hutníctvo			x		x
23	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba			x		x
24	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba	x	x	x		
26	Elektrotechnika		x	x		x
27	Technická chémia silikátov	x	x	x		
28	Aplikovaná chémia		x	x		
29	Potravinárstvo	x	x	x		x
31	Textil a odevníctvo	x	x	x		x
32	Spracúvanie kože, plastov a gumy a výroba obuvi	x	x	x		
33	Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	x	x	x		x
34	Polygrafia a médiá		x	x		
36	Stavebníctvo, geodézia a kartografia	x	x	x		
37	Doprava, pošty a telekomunikácie		x	x		x
39	Špeciálne technické odbory			x		x
42	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka			x	x	x
43	Veterinárske vedy			x		
45	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka	x	x	x		
53	Zdravotníctvo		x	x	x	x
63	Ekonomika a organizácia, obchod a služby			x	x	x
64	Ekonomika a organizácia, obchod a služby	x	x	x		
68	Právne vedy				x	x
72	Publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie			x		x
75	Pedagogické vedy					
76	Učiteľstvo			x		
82	Umenie a umelecká výroba			x		x
85	Umenie a umelecká výroba		x	x		
92	Bezpečnostné služby				x	

Poznámka: *2C - nižšie stredné odborné vzdelanie, 3C- stredné odborné vzdelanie*

3A - úplné stredné odborné vzdelanie, 4A, 5B - vyššie odborné vzdelanie

Zmeny v organizácii odborného vzdelávania

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky svojou vyhláškou č. 314/2008 Z. z. o stredných školách a o zozname študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa vyžaduje overenie špeciálnych schopností, zručností alebo nadania z 23. júla 2008 ustanovuje tieto typy stredných odborných škôl (§2 vyhl. 314/2008) :

- Stredná odborná škola
- Stredná odborná škola hutnícka
- Stredná odborná škola strojnícka
- Stredná odborná škola technická
- Stredná odborná škola polytechnická
- Stredná odborná škola elektrotechnická
- Stredná odborná škola chemická
- Stredná odborná škola potravinárska
- Stredná odborná škola textilná
- Stredná odborná škola odevná
- Stredná odborná škola drevárska
- Stredná odborná škola polygrafická
- Stredná odborná škola geodetická
- Stredná odborná škola stavebná
- Stredná odborná škola dopravná
- Stredná odborná škola pôšt a telekomunikácií
- Stredná odborná škola rozvoja vidieka
- Stredná odborná škola poľnohospodárska a služieb na vidieku
- Stredná odborná škola chovu koní a jazdectva
- Stredná odborná škola lesnícka
- Stredná odborná škola záhradnícka
- Stredná odborná škola vinársko-ovocinárska
- Stredná odborná škola rybárska
- Stredná odborná škola veterinárna
- Stredná odborná škola ekonomická
- Stredná odborná škola podnikania

- Stredná odborná škola obchodu a služieb
- Stredná odborná škola knihovníckych a informačných štúdií
- Stredná odborná škola umeleckopriemyselná
- Stredná odborná škola umeleckoremeselná
- Stredná odborná škola sklárska
- Stredná odborná škola zdravotnícka
- Stredná odborná škola letecko-technická
- Stredná odborná škola železničná
- Stredná odborná škola automobilová
- Stredná odborná škola sociálnoprávna
- Stredná priemyselná škola
- Stredná pedagogická škola
- Dopravná akadémia
- Hotelová akadémia
- Obchodná akadémia
- Pedagogická a kultúrna akadémia
- Pedagogická a sociálna akadémia
- Škola úžitkového výtvarníctva
- Stredná umelecká škola

II. Definovanie obsahu vzdelávania v systéme odborného vzdelávania a prípravy

Väčšina krajín západnej civilizácie prechádza v posledných tridsiatich rokoch zásadnými kurikulárnymi transformáciami. Vo všetkých prípadoch ide o procesy trvajúce desaťročia, výstupy sa neustále vylaďujú a spresňujú. Spúšťačom a motorom týchto zmien je v mnohých prípadoch práve pozorovaná potreba zosúladiť vzdelávanie s potrebami trhu práce. Kvalitné odborné vzdelanie sa považuje za základný pilier rozvoja ekonomiky a spoločnosti. Tomuto faktu vyspelé štáty sveta prispôsobujú aj rozvoj svojich vzdelávacích systémov. Jedným dychom však treba povedať, že príprava kvalitnej pracovnej sily či vyrovnávanie sociálnych rozdielov nie je a nikdy nebolo jediným, alebo nadradeným cieľom vzdelávania. Takáto ekonomizujúca redukcia pohľadu na človeka a jeho edukáciu by hraničila s vulgarizáciou celej problematiky. Vzdelávanie vždy bolo v neposlednom (ak nie v prvom) rade nástrojom kultivovania osobnosti. Robilo a má robiť človeka spôsobilým žiť ako vnútorne vyrovnaná osobnosť, angažovaná a zodpovedná v osobných vzťahoch, aj v prístupe k otázkam verejného života. Odborné vzdelávanie a príprava je iba jednou, hoci významnou zložkou tohto komplexného cieľa. Dôležitou skutočnosťou je, že tieto ciele edukácie sú navzájom previazané. Rozumní podnikatelia dnes veľmi dobre chápu, že osobná zrelosť zamestnancov má pozitívny vplyv na priebeh rozhodujúcich procesov vo vnútri firmy. Samotné úspešné podnikanie je zasa možné len v spoločnosti, ktorá dokáže vytvárať a chrániť slobodné politické a trhové prostredie. Pri hľadaní kvalitnejšieho odborného vzdelávania a prípravy preto nie je rozumné vytesňovať ostatné zložky edukačného procesu do polohy druhoradých či zbytočných prvkov.

Existujú rôzne názory na to, aké vzdelanie potrebujú mladí ľudia na prácu a život aj vzhľadom na perspektívne požiadavky. Na jednej strane sa stretávame s názorom, že vzrastá význam všeobecného vzdelania, o ktoré sa má opierať odborné vzdelanie, na druhej strane si uvedomujeme tradičný charakter a poslanie stredných odborných škôl. Isté však je, že vo svete, kde prenikajú do každodenného života človeka veda a technika, kde dynamika vývoja predpokladá častejšie zmeny pracovných činností v priebehu pracovného života a pracovné i osobné záujmy prekračujú hranice jedného štátu, je potrebné pripraviť mladých ľudí tak, aby sa vedeli adaptovať na nové podmienky.

V krajinách stredoeurópskeho regiónu sa v historickom vývoji kládol dôraz na stredoškolské odborné vzdelávanie ako prípravu na profesiu. Táto tradícia bola silná v Nemecku i v bývalom Rakúsko - Uhorsku. Keďže vzdelávacie systémy majú veľkú časovú zotrvačnosť, zachováva sa toto chápanie v mnohých krajinách dodnes. Kým napríklad v Nemecku, Rakúsku, Taliansku, ale i v Holandsku či Belgicku dominuje vo vyšších stredných školách odborné vzdelávanie, v Portugalsku, Španielsku, Grécku a Francúzsku je na prvom mieste všeobecné vzdelávanie.

II.1 Cieľové kategórie vzdelávania pre potreby trhu práce

Na začiatku nastavovania akéhokoľvek procesu stojí definovanie cieľov. Platí to aj pre vzdelávací proces. Treba si však uvedomiť, že vzdelávací proces už dnes nemožno stotožniť so školskou dochádzkou. Školské vzdelávanie už nie je považované za ukončený proces, ale je chápané ako úvodná etapa celoživotného vzdelávania. Táto úvodná etapa má však kľúčový význam, pretože má človeka vybaviť všetkými nástrojmi, ktoré sú potrebné na to, aby proces získavania, tvorby a uplatňovania znalostí mohol pokračovať aj po jej skončení. Skôr, ako budeme definovať ciele školského vzdelávania, musíme teda pomenovať cieľové kategórie. Ciele sa potom stanovia ako určitý stupeň naplnenia týchto cieľových kategórií. Na nasledujúcich stranách prinášame prehľad niektorých existujúcich návrhov na definovanie cieľových kategórií v systéme odborného vzdelávania a prípravy. Tieto cieľové kategórie by následne mali byť rozpracované do podoby konkrétneho vzdelávacieho programu na dvoch úrovniach: štátnej a školskej. V záujme rodičov, v záujme rastu profesionality učiteľov ako aj v záujme plurality v spoločnosti je, aby sa školy mohli podieľať na tvorbe obsahu vzdelávania a vytvárať tak skutočne rôznorodú ponuku, z ktorej si budú môcť rodičia vyberať. Decentralizácia v oblasti tvorby obsahu vzdelávania je zároveň posilnením princípu subsidiarity. Priami aktéri edukačného procesu (učitelia, rodičia a v určitej veku primeranej forme aj žiaci), ale aj iní lokálni partneri školy (zamestnávatelia, miestne autority, mimovládne organizácie, cirkvi a pod.) majú nepochybne väčšiu šancu uplatniť svoju predstavu o kvalitnom vzdelávaní na úrovni školy ako na úrovni štátu. Štátna úroveň by v takomto modeli mala definovať všeobecné požiadavky, potrebné pre bezproblémový vstup mladého človeka na trh práce (a do dospelosti vôbec), ktoré nezávisia od študovaného odboru, typu školy alebo lokality, v ktorej sa škola nachádza. Na úrovni školy by sa potom vzdelávací program mal dopracovať do podoby zodpovedajúcej lokálnemu trhu práce a iným špecifickým potrebám príslušnej školy – ako to ukazujú príklady v uvedené v tretej kapitole.

OECD

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) je združením tridsiatich ekonomicky vyspelých štátov sveta, ktoré svoje ciele definuje nasledovne:

- Podpora ekonomického rastu
- Rast zamestnanosti
- Zvyšovanie životnej úrovne
- Udržanie finančnej stability
- Pomoc ekonomickému rozvoju ďalších krajín
- Prispievanie k rastu svetového obchodu

Jednou z analyzovaných oblastí je zamestnanosť, vzdelávanie a spoločenská prosperita. Prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce je teda systémovou zásadou OECD.

Z hľadiska definovania cieľových kategórií vzdelávania sú zaujímavé dva projekty OECD:

- PISA (Programme forInternational Student Assessment, v slovenskej verzii Program medzinárodného hodnotenia výsledkov vo vzdelávaní)
- DeSeCo (Definition and Selection of Key Competencies)

Program PISA vznikol v roku 1997. Deklarovaným zámerom PISA je zistiť pripravenosť mladých ľudí vo veku pätnásť rokov (u nás na konci povinnej školskej dochádzky) vysporiadať sa s požiadavkami súčasnej informačnej spoločnosti. Predmetom testovania sú tri gramotnosti: čitateľská, matematická a prírodovedná. Požiadavky súčasnej informačnej spoločnosti sú zohľadnené v tom, že pod pojmom gramotnosť sa rozumie schopnosť žiaka:

- aplikovať vedomosti a zručnosti z kľúčových oblastí vyučovacieho predmetu;
- analyzovať a efektívne komunikovať svoje názory a postoje;
- riešiť a interpretovať problémy v rozličných situáciách.

Skúmanie gramotnosti sa vo všetkých testovaných oblastiach OECD PISA zameriava na tri základné aspekty:

- obsah/vedomosti;
- situácie;
- procesy.

Prvé výsledky meraní PISA viedli k poznaniu, že úspešnosť človeka v živote závisí od omnoho širšej škály spôsobilostí, ako sú matematická, prírodovedná a čitateľská gramotnosť. Tak vznikla myšlienka v dlhšom časovom horizonte rozšíriť okruh cieľových kategórií, ktoré budú u žiakov testované. Definovanie týchto cieľových kategórií bolo cieľom projektu DeSeCo.

Metodika projektu DeSeCo nie je založená na teoretických konceptoch, ale na dôkladnom pozorovaní požiadaviek, ktoré kladie dnešná spoločnosť na jednotlivcov, ale aj na organizácie a sociálne skupiny. Výsledky týchto pozorovaní ukazujú, že medzi predpokladmi osobného úspechu jednotlivca a úspechu spoločnosti existuje významná súvislosť.

Obr. č. 5: Vzájomná prepojenosť úspechu jednotlivca a spoločnosti (DeSeCo)

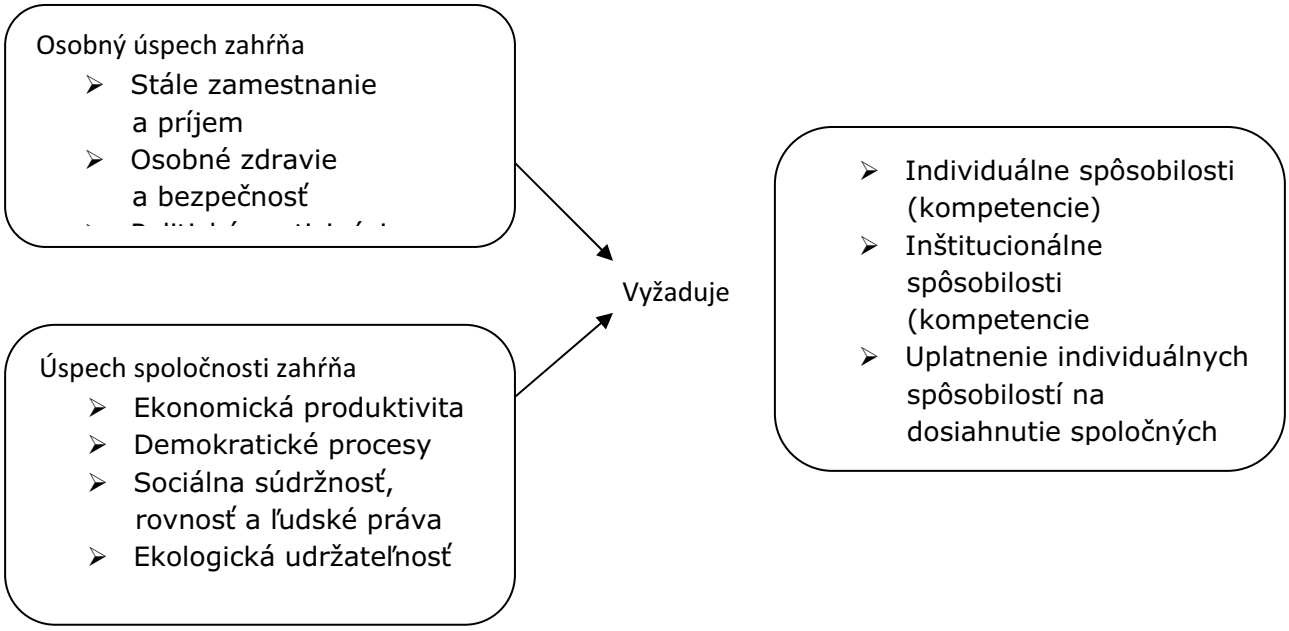

Zdroj: The Definition and Selection of Key Competencies. Executive Summary. (http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf)

Požiadavky kladené na rôznych ľudí v rôznych situáciách sú natoľko rôznorodé, že nie je možné ich vymenovať, ani sa o to pokúšať. Výber kompetencií, ktoré majú byť označené za kľúčové, je potom v projekte DeSeCo determinovaný troma základnými požiadavkami:

- sú založené na hodnotách (napr. flexibilita, podnikavosť, osobná zodpovednosť...)
- sú využiteľné v rôznych kontextoch
- sú užitočné a potrebné pre každého

Práve tieto faktory zdôrazňujú vyššie spomínanú neoddeliteľnosť rôznych funkcií vzdelávania. Osvojenie kľúčových kompetencií má totiž popri ekonomickom úspechu (efektívne uplatnenie na trhu práce) prinášať aj rôzne sociálne benefity ako lepšie zdravie, vnútornú vyrovnanosť, osobné vzťahy, šťastné rodičovstvo a väčšiu sociálnu a politickú zapojenosť.

Na základe uvedených kritérií definuje projekt DeSeCo deväť kľúčových kompetencií rozdelených do troch skupín:

1. Interaktívne používať nástroje
    a. Interaktívne používať jazyk, symboly a texty
    b. Interaktívne používať poznatky a informácie
    c. Interaktívne používať technológie
2. Pôsobiť v heterogénnych skupinách
    a. Mať dobré vzťahy s inými
    b. Spolupracovať, pracovať v tíme
    c. Zvládať a riešiť konflikty
3. Autonómne konať
    a. Konať s ohľadom na širšie súvislosti
    b. Vytvárať a uskutočňovať životné plány a osobné projekty
    c. Chrániť a presadzovať práva, záujmy, obmedzenia a potreby

Spoločným menovateľom kľúčových kompetencií je schopnosť autonómne myslieť, ktorá je výrazom morálnej a intelektuálnej zrelosti jednotlivca, a s tým spojená schopnosť prevziať zodpovednosť za vlastné učenie a konanie. Tieto schopnosti sú určitou mentálnou štruktúrou, ktorá sa má v školskom vzdelávaní zámerne rozvíjať, na pozadí tradičného osvojovania akumulovanej sumy vedomostí.

Systematický a logický spôsob výberu troch hlavných skupín kľúčových kompetencií a prvá úroveň ich konkretizácie, ako aj primeraný počet definovaných kompetencií je silnou stránkou projektu DeSeCo. Pre uplatnenie v školskej praxi však chýba podrobnejšie vysvetlenie jednotlivých kompetencií a ich ďalšia konkretizácia, až po úroveň merateľných cieľov, alebo aspoň aktívnych slovies, pomocou ktorých by bolo možné merateľné ciele stanoviť. Ak sa vrátime k cieľom projektu DeSeCo, tak môžeme skonštatovať, že sa mu naozaj podarilo rozšíriť okruh cieľových kategórií, ktoré sú potrebné pre úspešný vstup mladého človeka na trh práce a do spoločnosti. Treba mať na pamäti, že rozšírenie neznamená nahradenie – súčasťou hodnotenia pripravenosti človeka na vstup do sveta dospelých stále zostáva aj klasická gramotnosť: čitateľská, matematická a prírodovedná. Na rozdiel od týchto troch gramotností, kľúčové kompetencie sú zatiaľ len definované – chýbajú nástroje na ich meranie a projekt DeSeCo ich neponúka. Preto je realistické aj konštatovanie, že rozšírenie okruhov merania v projekte PISA bude možné – ak vôbec niekedy bude možné – až v dlhšom časovom horizonte.

Cieľové kategórie kvalitného vzdelávania pre potreby trhu práce a úspešný vstup mladého človeka do spoločnosti tvoria teda podľa OECD vymenované tri gramotnosti a deväť kľúčových kompetencií.

Európska únia

Dokumenty z produkcie odborných a politických orgánov EÚ vychádzajú pri hľadaní cieľových kategórií nového obsahu vzdelávania z poznania zmien, ktorými prešla svetová spoločnosť v druhej polovici dvadsiateho storočia – globalizáciou. Obstáť v globalizovanom svete a udržať si pri tom svoj sociálny a ekonomický štandard je podľa EÚ možné len v znalostnej ekonomike. Znalosti treba produkovať, distribuovať a uplatňovať. Okrem záujmu spoločnosti je zdôrazňovaný aj záujem jednotlivca – iba vzdelaný človek sa dokáže presadiť v konkurencii iných pracovných síl a byť úspešný na trhu práce. Dôvodom na zmenu prístupu k definovaniu obsahu vzdelávania je aj rýchly vedecko-technický pokrok. Rýchle napredovanie vedeckého výskumu spôsobuje, že informácie obsiahnuté v učebniciach niekedy strácajú platnosť skôr, ako sa dostanú do rúk žiakov. Okrem toho škola, učebnica či učiteľ už nie sú tými jedinými, či najdostupnejším zdrojmi informácií pre väčšinu detí v Európe. Koncepcia učebných osnov ako súboru tém a informácií, ktoré má učiteľ žiakom sprostredkovať je v tejto situácii ťažko udržateľná.

Európska únia, rovnako ako DeSeCo, teda reflektuje bytostnú previazanosť trhu práce so vzdelávacím systémom. K definovaniu cieľových kategórií však pristupuje inak.

Cieľom kurikulárnej transformácie podľa európskych inštitúcií je jednoznačne prechod od vzdelávania zameraného na poznatky k vzdelávaniu zameranému na kompetencie. Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie obsahuje v tomto zmysle jasnú inštrukciu. Cieľové kategórie sú definované ako kľúčové kompetencie, zhrnuté v Európskom referenčnom rámci. Je ich osem:

- komunikácia v materinskom jazyku,
- komunikácia v cudzích jazykoch,
- matematická kompetencia a základné kompetencie v oblasti vedy a techniky,
- digitálna kompetencia,
- naučiť sa učiť,
- spoločenské a občianske kompetencie,
- iniciatívnosť a podnikavosť,
- kultúrne povedomie a vyjadrovanie.

Každá z týchto kompetencií má v dokumente stručnú charakteristiku a je konkretizovaná vo forme heslovitého zoznamu vedomostí, zručností a postojov, ktoré sú potrebné k jej dosiahnutiu. To je na prvý pohľad prednosť Európskeho referenčného rámca v porovnaní s dokumentom DeSeCo. Na rozdiel od OECD si však Európska komisia pri tvorbe referenčného rámca ambíciu vytvoriť akýkoľvek testovací nástroj. Preto mohla k definovaniu vedomostí, zručností a postojov pristupovať s istou dávkou voľnosti a deklaratívnosti. V každom prípade, je to dobrý prvý krok. Spoľahlivosť ponúknutých špecifikácií však môže overiť až pilotné testovanie.

Pri hlbšej úvahe sa ďalej ukáže, že referenčný rámec definuje ako kompetencie cieľové kategórie rôznej úrovne. Bez bližšieho vysvetlenia sa v dokumente napríklad konštatuje, že „kritické myslenie, kreativita, iniciatíva, riešenie problémov, hodnotenie rizika, prijímanie rozhodnutí a konštruktívne riadenie pocitov zohrávajú úlohu vo všetkých ôsmich kľúčových kompetenciách." Nezodpovedanou otázkou pri takejto formulácii zostáva, prečo kritické myslenie, kreativita alebo riešenie problémov nie sú kľúčovou kompetenciou, ale iniciatívnosť a podnikavosť ňou je. Podľa DeSeCo totiž jedno i druhé je hodnotou, ktorá determinuje výber kľúčových kompetencií. Iná ťažko zodpovedateľná otázka by mohla znieť: aký je rozdiel medzi iniciatívou, ktorá „zohráva úlohu vo všetkých ôsmich kľúčových kompetenciách" a iniciatívnosťou, ktorá spolu s podnikavosťou predstavuje osobitnú kompetenciu? Referenčný rámec ďalej kladie na jednu úroveň hodnotu iniciatívnosti a podnikavosti so zručnosťou komunikácie v cudzom jazyku a matematickou či prírodovednou gramotnosťou (obe pritom spája do jedinej kompetencie, a ešte ich rozširuje o technickú gramotnosť). Pre tvorbu kvalitného kurikula sa dokument s takouto nejasnou štruktúrou dá len ťažko využiť, hoci viaceré krajiny EÚ sa o to s určitými modifikáciami pokúšajú.

Slovensko

Pokus o analýzu stavu nášho školstva ako aj náčrt projektu jej dlhodobého rozvoja boli oficiálne zverejnené v Národnom programe výchovy a vzdelávania na najbližších 15 - 20 rokov (Milénium, 2001). Poukázalo sa v ňom aj na to, že „*závažné sú nedostatky v kurikule (obsah učiva a vyučovacie postupy). Značná časť mládeže opúšťa školu s vedomosťami a zručnosťami, schopnosťami a postojmi, ktoré nie sú dostatočne využiteľné na trhu práce a táto časť mládeže rozširuje rady nezamestnaných a frustrovaných občanov. Naznačuje to, že škola učí žiakov niečo iné, ako je potrebné v živote, že škola je o niečom inom, ako je život".*

Z uvedeného citátu vyplýva, že definovanie cieľových kategórií bolo vnímané ako nutnosť aj na Slovensku. Spoluautor Milénia Ivan Turek navrhol vlastný súbor kľúčových kompetencií:

- informačné kompetencie
- učebné kompetencie
- kognitívne kompetencie
- interpersonálne kompetencie
- komunikačné kompetencie
- personálne kompetencie

Navrhnuté kompetencie si však vyžadovali podrobnejšie rozpracovanie a nikdy sa nestali základom pre tvorbu kurikula.

Kompetencie sa po prvýkrát stali súčasťou kurikulárneho dokumentu v projekte Štátneho pedagogického ústavu Kurikulárna transformácia vyučovania všeobecnovzdelávacej zložky stredoškolského vzdelávania v procese prípravy mládeže na trh práce, ktorý viedol Pavol Černek. Projektový tím najskôr avizoval vytvorenie vlastného súboru kompetencií, napokon sa však rozhodol využiť kľúčové kompetencie DeSeCo.

Prvotným východiskom bolo definovanie štyroch cieľových kategórií profilu absolventa strednej školy:

- osobnostná zrelosť absolventa
- pohyb absolventa v spoločnosti
- príprava absolventa na povolanie
- všeobecné znalosti absolventa

Kľúčové kompetencie boli definované ako druhá úroveň cieľových kategórií, ktorá umožní predovšetkým naplnenie prvých troch z uvedených štyroch najvyšších cieľových kategórií.

Najdôležitejším výstupom projektu bol návrh pedagogických dokumentov, ktoré mali ambíciu nahradiť dovtedy používané učebné osnovy a vzdelávacie štandardy. Pedagogické dokumenty vzdelávacích oblastí boli štruktúrované podľa kľúčových kompetencií DeSeCo. Ku každej kompetencii boli stanovené výkonové štandardy, ktoré mali byť merateľným vyjadrením toho, ako príslušná vzdelávacia oblasť prispieva k rozvoju príslušnej kompetencie. Okrem výkonového štandardu obsahovali pedagogické dokumenty vzdelávacích oblastí aj obsahové štandardy, ktoré

reprezentovali štvrtú cieľovú kategóriu profilu absolventa – všeobecné znalosti. Spojenie obsahového štandardu s výkonovým odrážalo myšlienku DeSeCo, že rozvíjanie mentálnych štruktúr má prebiehať na pozadí osvojovania akumulovanej sumy vedomostí.

Kvalita vypracovania pedagogických dokumentov vzdelávacích oblastí bola rôzna, avšak až 16 stredných škôl prejavilo záujem overiť nové kurikulum v praxi. Bolo potrebné na základe predloženého rámcového vzdelávacieho programu vypracovať vlastný školský vzdelávací program a následne ho implementovať. Ministerstvo školstva z týchto škôl schválilo projekt experimentálneho overovania iba trom, ani jedna z nich však nebola strednou odbornou školou. Po voľbách v roku 2006 a odštartovaní iného reformného konceptu však aj schválené projekty postupne stratili svoju osobitosť a zosúladili sa s novou schválenou legislatívou.

II.2 Cieľové kategórie v prebiehajúcej kurikulárnej reforme v SR

Obsahová reforma, ktorú odštartovalo Ministerstvo školstva SR pod vedením Jána Mikolaja takisto narába s pojmom kompetencia. Na prvej úrovni sú cieľové kategórie odborného vzdelávania prípravy definované odlišne od všeobecného vzdelávania. Štátny vzdelávací program pre gymnáziá stanovuje dva hlavné ciele:

- Príprava na pracovný a mimopracovný život v spoločnosti,
- Nevyhnutný vzdelanostný základ na pokračovanie vo vzdelávaní a pre svoj osobný a sociálny rozvoj.

Štátne vzdelávacie programy pre odborné školy stanovuje štyri hlavné ciele, odvodené od štyroch cieľov celoživotného vzdelávania pre 21. storočie formulované Medzinárodnou komisiou UNESCO:

- Učiť sa poznávať
- Učiť sa rozhodovať
- Učiť sa existovať
- Učiť sa žiť v spoločnosti a žiť s ostatnými

Pozoruhodné je, že odborné školy, ktorých primárnym je poslaním je pripraviť mladého človeka na priamy vstup na trh práce, si takýto základný cieľ nestanovujú, kým gymnáziá ho spomínajú.

Na druhej úrovni sa pre oba typy škôl deklaruje snaha rozvíjať u žiakov kľúčové kompetencie. Zoznam týchto kompetencií nie je identický.

Tabuľka č. 5: Kľúčové kompetencie v pedagogických dokumentoch v SR

Gymnáziá	Odborné školy
Kompetencia k celoživotnému učeniu sa	Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti
Sociálne komunikačné kompetencie	Intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti
kompetencie (spôsobilosti) uplatňovať matematické myslenie a poznávanie v oblasti vedy a techniky	Schopnosť tvorivo riešiť problémy
kompetencie (spôsobilosti) v oblasti informačných a komunikačných technológií	Podnikateľské spôsobilosti
kompetencia (spôsobilosť) riešiť problémy	Spôsobilosť využívať informačné technológie
kompetencie (spôsobilosti) občianske	Spôsobilosť byť demokratickým občanom
kompetencie (spôsobilosti) sociálne a personálne	
kompetencie (spôsobilosti) pracovné	
kompetencie (spôsobilosti) smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti	
kompetencie (spôsobilosti) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry	

Zdroj: vlastné spracovanie

Definované kľúčové kompetencie však zostávajú v deklaratívnej rovine, pretože pedagogické dokumenty jednotlivých predmetov či vzdelávacích oblastí nie sú rozpracované so zreteľom na tieto kľúčové kompetencie. Prinášajú vlastné, predmetové výkonové a obsahové štandardy.

II.3 Problémy platného kurikula v Slovenskej republike

Za najvýraznejší problém slovenského vzdelávacieho systému býva označovaná predimenzovanosť učiva faktografickým obsahom. Potvrdzuje to napríklad i medzinárodná štúdia TIMSS, zameraná na matematické a prírodovedné vzdelávanie.

Výskum štúdie TIMSS vychádza z modelu kurikula, ktorý zahŕňa tri aspekty:

- *Zamýšľané kurikulum* predstavuje ciele a obsah vzdelávania v matematike a v prírodovedných predmetoch jednotlivých krajín. Na ich zistenie je potrebná analýza učebných osnov a učebníc.
- *Realizované kurikulum* zahŕňa konkrétny priebeh vyučovania v triede. Priebeh vyučovania sa zisťuje pomocou dotazníka pre učiteľa a školského dotazníka, ktorý je určený riaditeľovi školy.
- Pod *dosiahnutým kurikulom* sa myslí to, čo sa žiaci v triede skutočne naučili a čo si myslia o danom predmete. Meracími nástrojmi sú výkonové testy v matematike a v prírodovedných predmetoch a dotazník pre žiaka.

Národná správa z roku 2003 konštatuje, že dosiahnuté výsledky žiakov hovoria o výraznom poklese dosiahnutého kurikula v období od roku 1995 do roku 2003, a ešte výraznejšie od roku 1999 do roku 2003. Národná správa neobsahuje informácie o výsledkoch výskumov zamýšľaného a realizovaného kurikula. Vieme však, že od roku 1995 nedošlo k zásadnejšej zmene učebných osnov (zamýšľaného kurikula), preto možno vzniknutý pokles dosiahnutého kurikula vyhodnotiť ako narastajúci rozdiel medzi tým, čo učebné osnovy od žiakov očakávajú a tým, čo sa žiaci skutočne naučia. V skutočnosti vedia oveľa menej, ako deklarujú naše učebné osnovy. Ukazuje sa, že šírka učebných osnov sa čoraz menej (a to je preukázateľný trend) prejavuje v kvalite všeobecného vzdelania žiakov. Jednou z úloh kurikulárnej transformácie by teda malo byť upravenie zamýšľaného kurikula tak, aby sa podarilo zvýšiť úroveň dosiahnutého kurikula. Inými slovami: sústrediť sa nie na to, čo odučí učiteľ, ale na to, čo sa naučí žiak.

Ak štúdia TIMSS podporuje myšlienku, že je potrebné zredukovať obsah základného (povinného) učiva, štúdia OECD PISA signalizuje potrebu zmeniť štruktúru základného učiva. Výsledky štúdie v SR ukázali, že naši žiaci nedokážu narábať s poznatkami, ktoré si zapamätali v škole. Nedokážu ich použiť v iných, ako v naučených situáciách. Výsledok Slovenska je vo všetkých troch meraných oblastiach PISA gramotnosti – čitateľskej, matematickej aj prírodovednej, štatisticky významne pod priemerom krajín OECD. Kritickú úroveň čitateľskej gramotnosti dosahuje viac ako 27%, kritickú úroveň matematickej gramotnosti takmer 21% a kritickú úroveň prírodovednej gramotnosti bezmála 26% populácie 15-ročných.

II.4 Úskalia tvorby moderného kurikula.

Potreba zmeny rozsahu a štruktúry základného učiva môže byť na základe uvedených skutočností považovaná za nevyhnutnosť. Je však potrebné, keďže by malo ísť o zmenu veľkého rozsahu a zásadného významu, pri jej zavádzaní postupovať opatrne a zohľadniť možné riziká.

Redukcia faktografického obsahu

Prvým rizikom je už samotný proces redukcie tematického (faktografického) obsahu vzdelávania. Pri hlbšom premýšľaní zistíme, že redukcia obsahu učebných osnov nesmie prebiehať mechanicky, ale je potrebné ju uvážlivo rozfázovať. Prvou fázou by mala byť redukcia učiva, ktorá významne zníži narastajúci rozdiel (povedané jazykom štúdie TIMSS) medzi zamýšľaným a dosiahnutým kurikulom. Druhou fázou by mala byť redukcia obsahu štátneho kurikula z toho dôvodu, že je nutné časť celkového vzdelávacieho času odovzdať do kompetencie škôl (dvojúrovňový model tvorby vzdelávacích programov). Treťou fázou by mala byť redukcia tematického obsahu, ktorá má vytvoriť priestor na zmenu štruktúry učiva (potreba získať čas na rozvíjanie zručností, spôsobilostí či kompetencií žiakov). Ak by sme počítali s číslami, ktoré sa objavili v Miléniu, vyžiadala by si druhá fáza redukciu na úrovni 30% súčasného obsahu a tretia fáza ďalších 30% z toho, čo zostalo po druhej fáze. Čiže bez započítania prvej fázy redukcie by sa obsah učebných osnov mal znížiť na 49% súčasného stavu. Takýto vážny zásah, spôsob jeho implementácie, je potrebné starostlivo premyslieť, kvalitne pripraviť a dobre a trpezlivo vysvetľovať odbornej i laickej verejnosti.

Štruktúra základného učiva

Druhým rizikom je proces zmeny štruktúry základného učiva. Úplná rezignácia na poznatky a vytvorenie čisto kompetenčného modelu kurikula nie je možné ani správne riešenie. Napokon, aj samotná definícia kompetencií hovorí o jednote poznatkov, zručností a postojov, i keď z nej nie je jasné, v akom pomere, resp. s dôrazom na ktorú zložku v akých situáciách je potrebné so žiakmi pracovať. Do úvahy je potrebné vziať aj skutočnosť, že neexistujú a v blízkej dobe zrejme ani nebudú existovať použiteľné hodnotiace nástroje na meranie a hodnotenie rozvoja kompetencií. Z pohľadu formulácie kurikulárnych dokumentov to znamená, že je potrebné zvážiť, či štátne kurikulum má predpisovať zmenu štruktúry základného učiva v prospech zručností a spôsobilostí, alebo má redukciou tradičného faktografického a tematického obsahu len vytvoriť priestor pre pripravenú časť učiteľskej verejnosti, aby novú štruktúru obsahu postupne do vzdelávania vnášala (samozrejme, s adekvátnou metodickou podporou centrálnej úrovne) a postupne k nej inšpirovala aj ostatných kolegov. Výhodou takéhoto postupu by bolo, že zapracovanie zručností a spôsobilostí do obsahu vzdelávania by sa stalo realitou postupne, v čase, keď už bude v praxi významnou časťou učiteľov vítané. V prvej fáze by potom bolo potrebné sa sústrediť na zmenu ťažiska vzdelávacieho procesu z učiva na žiaka, s využitím taxonómií vzdelávacích cieľov napr. revidovanej Bloomovej taxonómie. Revízia Bloomovej taxonómie totiž umožňuje opustiť tradičné, pyramidálne chápanie budovania kognitívneho výkonu, v ktorom dostatočne široká báza poznatkov tvorila základňu pre rozvíjanie akýchkoľvek vyšších kognitívnych procesov. Požiadavka najprv získať dostatok poznatkov, až potom sa púšťať do náročných procesov, potom viedla k javu predimenzovanosti učiva. Revidovaná

taxonómia umožňuje, aby postup osvojovania si rôznych kognitívnych procesov nemusel nutne smerovať od najjednoduchšieho k najzložitejšiemu. Môže sa stať, že žiak bude niekedy hodnotiť, hoci predtým neaplikoval, môže tvoriť na základe obmedzeného počtu zapamätaných čiastkových poznatkov. Výsledkom určitej vymedzenej časti vzdelávania by však mali byť u žiaka budované komplexne všetky kognitívne procesy a všetky druhy poznatkov.

Komplexnosť a vzájomná previazanosť rôznych zložiek vzdelávania

Tretím rizikom je vzájomná previazanosť mnohých zložiek obsahu vzdelávania. Milénium rozdelenie vzdelávania na všeobecné a odborné na stredoškolskej úrovni označuje za anachronizmus, rozdeľujúci spoločnosť a brzdiaci rozvoj nových technológií. Stredné všeobecné vzdelávanie má podľa Milénia zahŕňať aj základy techniky, technológií a ekonomiky a príprava na povolanie by sa mala presúvať na obdobie po skončení strednej školy a stávať sa súčasťou celoživotného vzdelávania. Už Milénium konštatuje, že určiť optimálny pomer medzi všeobecným a odborným vzdelávaním je zložitá úloha a v praxi sa vyskytli odchýlky na obidve strany. Ukázalo sa, že ani jeden extrém nie je dobrý.

Všeobecné vzdelanie sa získava na všetkých stupňoch školskej sústavy i v mimoškolských systémoch. Zahŕňa získanie vedomostí, schopností, hodnotových postojov a iných osobnostných kvalít, ktoré sú potrebné pre všetkých členov spoločnosti. Toto vzdelanie vytvára u žiaka nevyhnutné predpoklady na nadobudnutie kvalifikácie, ako aj na jeho začlenenie do práce a spoločenského života.

Odborné vzdelávanie rozvíja vedomosti, zručnosti, návyky a ďalšie schopnosti žiakov, nadobudnuté v nižšom strednom vzdelávaní. Výsledkom tohto vzdelávania je odborné vzdelanie, ktoré je súčasťou odbornej kvalifikácie. Umožňuje žiakom zapojiť sa do pracovného procesu ako kvalifikovaná pracovná sila, alebo pokračovať v štúdiu.

Zložitosť vzťahov medzi jednotlivými zložkami obsahu vzdelávania vyjadruje tento obrázok:

Obr. č. 6: Zložky vzdelávania v školách poskytujúcich odborné vzdelávanie a prípravu

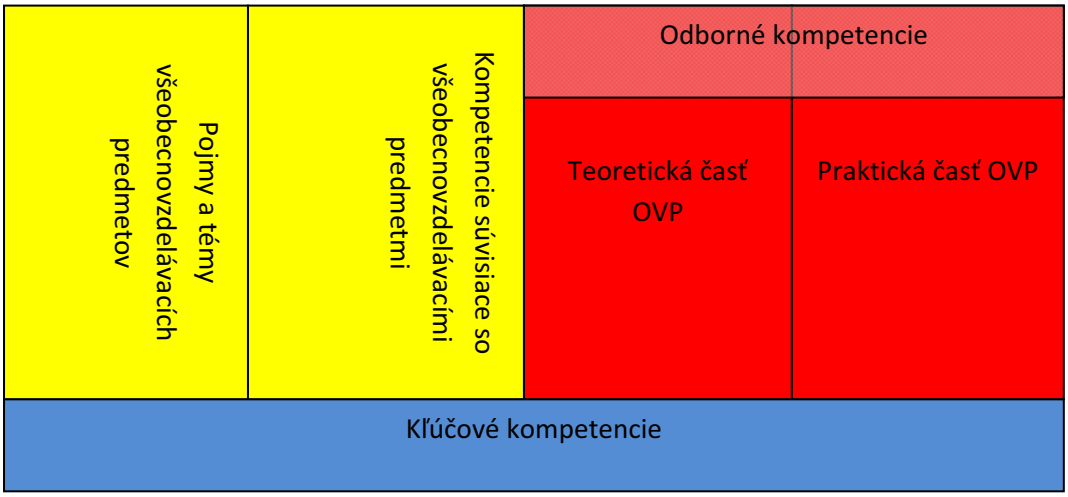

Zdroj: Vlastné spracovanie

Okrem klasického problému nadväznosti učiva (kde napríklad niektoré odborné predmety nadväzujú na vedomosti zo všeobecnovzdelávacích predmetov, ktoré by pri redukcii osnov mohli byť vynechané) tu vzniká aj riziko z dôvodu nedostatku času. Ak by sme totiž každej z naznačených zložiek chceli vyčleniť osobitný čas, vyjadrený vo vyučovacích hodinách, zistili by sme, že ani jedna zložka nie je dotovaná dostatočne. Tento problém je možné riešiť jedine tak, že využitím kvalitnej metodiky budeme napĺňať ciele viacerých zložiek súčasne. Aj tu môže byť pomôckou revidovaná Bloomova taxonómia, ktorá predpokladá, že kurikulum bude formulované ako požiadavka na výkon žiaka, pričom vety budú mať klasickú štruktúru podstatné meno (poznatok) + sloveso (proces). Napríklad: žiaci zorganizujú turnaj v šachu (volejbale, futbale, vybíjanej, biliarde...). Organizácia turnaja je samostatná tvorivá činnosť, čiže tento cieľ patrí do taxonomickej úrovne „tvoriť“. Turnaj samotný je vlastne súbor niekoľkých paralelne prebiehajúcich procesov – teda hovoríme o kategórii procedurálny poznatok. Tento cieľ teda patrí do cieľovej kategórie „Tvoriť procedurálne poznatky“. A hoci tu pracujeme s obsahom všeobecnovzdelávacieho predmetu (telesnej výchovy), schopnosť tvoriť procedurálne poznatky je významná rovnako pre odbornú zložku vzdelávania, ako aj pre rozvoj kľúčových kompetencií.

Atraktivita kurikula

Odborné vzdelávanie prechádza určitou krízou v mnohých európskych krajinách. Za najdôležitejšie faktory, ktoré ju spôsobujú, môžeme považovať:

- nízku atraktívnosť odborného vzdelávania a prípravy v porovnaní s akademickým vzdelávaním,
- tlak na žiaka, aby sa rozhodol pre vzdelávaciu dráhu smerujúcu k jeho budúcemu povolaniu príliš skoro.

Problém atraktivity odborného vzdelávania a prípravy by pomohlo riešiť atraktívne kurikulum. Atribúty takéhoto kurikula možno vyjadriť nasledovne:

- učivo má žiakov osloviť žiakov a umožniť rozvoj ich záujmov,
- informácie majú byť dobre didakticky spracované a vyvážené z hľadiska teoretických a praktických, všeobecných a odborných poznatkov,
- učivo má byť primerané schopnostiam žiakov príslušnej vekovej kategórie spracovať získané poznatky a využiť ich v praxi.

Jedným z dôležitých nástrojov na dosiahnutie atraktivity kurikula je opäť väčšia previazanosť podnikovej sféry so vzdelávacím systémom, či presnejšie previazanosť konkrétnej školy s konkrétnym podnikom. Už Milénium konštatuje: *„Nedostatočné je prepojenie SOU a SOŠ s hospodárskou sférou, podnikmi. Osnovy sú vypracované väčšinou bez prihliadania na to, čo potrebuje trh práce, čo tiež spôsobuje veľkú nezamestnanosť absolventov týchto škôl.“*

Napríklad v Nemecku má naopak duálny system odbornej prípravy silnú pozíciu. Tento systém odbornej prípravy, založený na úzkom prepojení podnikov a škôl, sa v ostatných rokoch stal predmetom zvýšeného záujmu na celom svete. Je často považovaný za jeden z faktorov relatívne nízkej miery nezamestnanosti mladých ľudí v Nemecku, ale aj väčšieho záujmu o odborné vzdelávanie a prípravu v porovnaní s niektorými inými krajinami Európy.

III. Vybrané príklady spolupráce stredných škôl so subjektmi súkromného sektora

III.1 Spolupráca U.S. Steel Košice, SOUH Košice a SPŠH Košice

Popis

Spoločnosť U.S. Steel, a.s. aktívne spolupracuje so SPŠ hutníckou (ďalej len „SPŠH“) a SOU hutníckym v Košiciach (ďalej len „SOUH“) v záujme skvalitnenia odbornej prípravy absolventov daných škôl a výsledkami ich kooperácie je:

- Korekcia učebných osnov a spolupráca v praktickej výučbe, ktorú študenti absolvujú v prevádzkach spoločnosti USSK;
- Špeciálna učebňa Bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP), ktorá slúži ako didaktické centrum s kapacitou 30 žiakov;
- Projekt „Profesionáli konajú bezpečne“;
- Každý školský rok organizuje firma U. S. Steel Košice v spolupráci s SOU hutníckym školenie inštruktorov, kde majú inštruktori možnosť oboznámiť sa podrobne s cieľom a úlohami prevádzkovej praxe žiakov;
- V spolupráci s katedrou umení TU v Košiciach a spoločnosťou U. S. Steel Košice je SOUH spoluorganizátorom akcie „Inšpirácie v kove“. V dielňach SOU tak mali možnosť študenti vysokých škôl aj zo zahraničia využiť zručnosť majstrov a realizovať svoje nápady.

Kto je zapojený do projektu

- U.S. Steel Košice, spoločnosť s ručením obmedzeným
- SOUH, Železiarenská 76, Košice (zriaďovateľ: Košický samosprávny kraj)
- SPŠH, Alejová 1, Košice (zriaďovateľ: Úrad Košický samosprávny kraj)

Kde sa projekt uskutočňuje

Na pracoviskách USSK a v priestoroch daných škôl.

Hlavné ciele

- Prepojiť teoretickú odbornú prípravu v školách s požiadavkami praxe v prevádzkach U. S. Steel Košice;
- Zvyšovať kvalitu vyučovacieho procesu a zabezpečovať dostatok kvalifikovaných absolventov aj s vedomosťami v oblasti ochrany a bezpečnosti pri práci;
- Zamestnanie absolventov po skončení štúdia v USSK.

Obsah projektu

SOUH, ako aj SPŠ sú zamerané na prípravu absolventov s kvalitnými odbornými vedomosťami a zručnosťami vo vytipovaných študijných a učebných odboroch pre zaradenie a uplatnenie v praktickom živote s možnosťou ďalšieho zvyšovania odborného vzdelávania a kvalifikácie.

SOUH spolupracuje s U. S. Steel Košice pri organizovaní prevádzkovej praxe žiakov školy. Žiaci absolvujú pravidelnú odbornú prax v prevádzkach košickej oceliarne. Aj SPŠH si v oblasti výchovy pre prax cení spoluprácu s U.S. Steel.

Praktické vyučovanie žiakov hutníckych odborov prebieha už od 2. ročníka priamo na prevádzkových pracoviskách spoločnosti. Táto forma výučby sa využíva nielen v hutníckych odboroch, ale prebieha aj v poslednom ročníku v ostatných odboroch. Žiaci SOU študujú v tzv. dvojtýždennom cykle, kde sa strieda teoretické a praktické vyučovanie.

Pred nástupom na prevádzkovú prax absolvujú žiaci školenie BOZP. Pri nástupe na prevádzkovú prax pracujú žiaci pod vedením pridelených inštruktorov, ktorí pred tým absolvujú školenie - v spolupráci opäť s USSK.

Pracoviská USSK, určené na výučbu sú vybavené modernou technikou, technológiou a organizáciou práce. SOU hutnícke je moderne zariadené a disponujú:

- Dielňami pre praktické vyučovanie, ktoré sú priamo v areáli SOU a tvoria jeden komplex.
- 64 učebňami: na teoretickom vyučovaní sa využíva 32 učební, z toho je 9 úzko špecializovaných. V každej hale sú odborné učebne vybavené názornými učebnými pomôckami a potrebnou didaktickou technikou. 4 počítačové učebne so softwarom a hardwarom sú na výbornej úrovni, slúžia na výučbu informatiky a programovania. V popoludňajších hodinách vytvárajú priestor na prácu internetového klubu.
- Rozmanitými možnosťami a priestormi, kde žiaci môžu využiť voľný čas v a mimo školy - telovýchovný komplex, ktorého súčasťou je bazén, fitnes a telocvičňa, sauna, perličkový kúpeľ, zimná záhrada, školská knižnica, videoštúdio, ktoré je vybavené strihacou jednotkou s možnosťou využitia multimédií pri výrobe videofilmov alebo CD.

Financovanie

U.S. Steel podporuje finančne i materiálne dané školy (napríklad poskytnutím priestorov a pomôcok na svojich pracoviskách žiakom, ktorí vykonávajú odbornú prax).

Prevádzkové náklady SOUH predstavovali v roku 2005 čiastku približne 50 miliónov Sk. Príjmy školy sú tvorené príspevkom od VÚC (30 mil. Sk) a 20 mil. Sk príjmov tvorí vlastná činnosť.

Príjmy SPŠH v roku 2006 tvorili 21 475 000 Sk - z toho normatívne v sume 20 441 000, vlastné príjmy vo výške 61 000 a sponzorské príjmy 63 000.

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

Spôsob spolupráce sa zdá byť obojstranne prospešný. U.S. Steel sa podieľal na korekcii učebných osnov a zároveň školám poskytol možnosti praxe pre jej študentov.

Výhody projektu

- bezprostredný pravidelný kontakt s pracovníkmi z praxe;
- SOUH deklaruje, že sa snaží plniť požiadavky spoločnosti USSK pri nábore žiakov do učebných a študijných odborov podľa plánovaných potrieb spoločnosti;
- Žiaci sú podporovaní vo svojom štúdiu kvalitným materiálnym zabezpečením.

Nevýhody projektu

- Úzke zameranie spolupráce, ktorá nerieši alebo len čiastočne problém nedostatku kvalifikovaných pracovníkov pre dané odvetvie;
- Nemožnosť zaistiť si zmluvne študenta na škole v zriaďovateľskej pôsobnosti orgánu verejnej správy, že následne po absolvovaní štúdia nastúpi pracovať pre podnik.

III.2 Spolupráca Súkromného stredného učilišťa hutníckeho v Lopeji, Súkromného gymnázia Železiarne Podbrezová a Železiarní Podbrezová, a. s.

Popis

Akciová spoločnosť Železiarne podbrezová sa snaží cielene vplývať na vzdelávanie budúcej pracovnej sily, a preto sa venuje všeobecnej a odbornej príprave budúcich zamestnancov v Súkromnom strednom učilišti hutníckom ŽP v Lopeji (Od 1.9.2003 sa SOU hutnícke pretransformovalo na súkromné učilište). 1. septembra 2006 otvorila spoločnosť 1. ročník Súkromného gymnázia ŽP, so športovým zameraním. V školskom roku 2008/2009 ho rozšírila o ďalšiu triedu so zameraním na informatiku. Na základe komparácie sa dá usudzovať, že sa jedná o projekt spolupráce, ktorý je založený na podobných princípoch a cieľoch ako v prípade U.S. Steel Košice a SOUH Košice.

Kto je zapojený do projektu

Súkromné stredné odborné učilište hutnícke v Lopeji (ďalej len „SSOUH“), Súkromné gymnázium ŽP (ďalej len „SG“) a Železiarne Podbrezová, a. s (ďalej len „ŽP“).

Kde sa projekt uskutočňuje

Kooperácia sa uskutočňuje v priestoroch a pracoviskách zainteresovaných subjektov.

Hlavné ciele

Železiarne Podbrezová a. s. sú zriaďovateľom SSOUH ŽP a.s. a SG ŽP, teda aj vzťah medzi týmito subjektmi sa odvíja v tejto rovine.

Primárny cieľ spolupráce je definovaný ako : „Spájanie výučby s požiadavkami reálneho života."

V hutníckom učilišti sú žiaci pripravovaní teoretickým vyučovaním, praktickým výcvikom aj aktivitami mimo školského vyučovania pre prácu v Železiarňach Podbrezová.

Súkromné gymnázium formuje profil absolventa v oblasti všeobecného vzdelania a športovej prípravy.

Obsah projektu

- Žiaci už od prvého ročníka získavajú praktické vedomosti, zručnosti a schopnosti v dielňach učilišťa;
- Vo vyšších ročníkoch absolvujú prax priamo vo výrobných prevádzkach materskej firmy;
- Zriaďovateľ garantuje žiakom zamestnanie už od začiatku štúdia;
- Tretiaci a štvrtáci si môžu počas prevádzkovej praxe zarobiť až 5000 korún.

Vzdelávanie na daných školách prebieha v klasických i športových triedach. Žiaci SSOUH ŽP a.s. vykonávajú odbornú prax v ŽP a.s. v 3 a 4 ročníku podľa študovaného odboru.

Od februára 2007 prešla škola reorganizáciou realizácie odbornej praxe tak, aby učni absolvovali prax bez prerušenia, s počtom dní predpísaným učebnými osnovami. Dovtedy pracovali v prevádzkarni ŽP dva dni v týždni, dnes pracujú 8 dní v kuse na 4 zmeny.

Financovanie

Obidve školy sú financované podľa normatívneho financovania z Ministerstva školstva SR cez Krajský školský úrad a príspevkom zriaďovateľa. V školskom roku 2007/2008 boli poskytnuté SSOUH ŽP dotácie zo štátneho rozpočtu, ktoré sa poskytujú neštátnym školským zariadeniam, vo výške 12 390 000 SK. Zriaďovateľ poskytol škole sumu 20 267 000 Sk.

Ďalšie príjmy získava škola z podnikateľskej činnosti, či vo forme osobitného ročného príspevku štátu na záujmové vzdelávanie žiaka prostredníctvom vzdelávacích poukazov.

Žiaci SG platia školné. Žiaci SSOUH neplatia školné, sú budúcimi zamestnancami akciovej spoločnosti a uzatvárajú so zriaďovateľom školy zmluvu o budúcom pracovnom zaradení po úspešnom ukončení štúdia.

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

Škola sa riadi podľa platnej legislatívy, podľa ktorej má vytvorený priestor na spoluprácu. V príprave nového školského zákona pripomienkovala oblasti, ktoré je potrebné zmeniť, napríklad zmena názvu SOU na Strednú odbornú školu.

Obe školy podľa vyjadrení riaditeľky nepociťujú žiadne bariéry v spolupráci, naopak, spolupráca so zriaďovateľom vedie k získavaniu žiakov na odborné vzdelávanie i športovcov do SGŽP, ktorému ŽP Šport a.s. vytvára podmienky pre plnohodnotné zabezpečenie študentov.

ŽP ako zriaďovateľ daných dvoch škôl si teda pragmatickým spôsobom zaisťuje výchovu kvalifikovanej pracovnej sily pre potreby spoločnosti.

Výhody projektu

- Bezplatné štúdium žiakov v OVP,
- Dopyt po absolventoch na trhu práce,
- Zapojenie súkromného sektora do tvorby obsahu vzdelávania.

Nevýhody projektu

- Úzke zameranie na jeden podnik

III.3 Spolupráca SEZ, a.s. Krompachy a Súkromnej združenej strednej školy elektrotechnickej Krompachy

Popis

V rámci racionalizácie škôl v okrese Spišská Nová Ves a predovšetkým v snahe riešiť deficit pracovných síl na trhu, sa firma SEZ Krompachy rozhodla zriadiť súkromnú školu transformáciou Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej, ktorej posledným zriaďovateľom bol Košický samosprávny kraj. Nepriaznivá situácia vyvrcholila, keď poslanci KSK rozhodli, že by malo dôjsť k zrušeniu školy, čo by znamenalo útlm prírastku absolventov stredného školstva pre spádovú oblasť Krompachy.

Vďaka iniciatíve predstavenstva spoločnosti SEZ Krompachy bola po rokovaniach s MŠ SR s účinnosťou od 1. septembra 2005 do siete stredných škôl zaradená Súkromná združená stredná škola elektrotechnická v Krompachoch s 10 učebnými a 3 študijnými odbormi. Zriaďovateľom sa stáva SEZ, a.s. Krompachy.

Kto je zapojený do projektu

- Spoločnosť SEZ, a.s. Krompachy
- Súkromná združená stredná škola elektrotechnická Krompachy (ďalej len „SZSŠE Krompachy“)

Kde sa projekt uskutočňuje

V priestoroch a pracoviskách zainteresovaných subjektov.

Hlavné ciele

Vlastná súkromná škola má byť garantom prísunu kvalifikovaných pracovníkov a odborníkov so stredoškolským vzdelaním v elektrotechnike a strojárenstve pre spoločnosť.

Obsah projektu

- Žiaci dostávajú plnohodnotné vzdelanie pre potreby moderného trhu práce;
- absolvujú prax priamo v podniku;
- počas štúdia poskytuje zriaďovateľ študentom ďalšie výhody (príspevok na stravovanie, pracovný odev a možnosti telovýchovných aktivít zadarmo (lyžiarsky kurz, telocvičňa, plaváreň);
- študentom vybraných odborov (nástrojár, obrábač kovov a operátor v kovoobrábaní a službách) spoločnosť prispieva na cestovné, nákup učebných pomôcok, poskytuje možnosť získať prospechové štipendium v závislosti od dosiahnutých študijných výsledkov. Absolventom týchto odborov je zaručené pracovné uplatnenie v podniku zriaďovateľa.

V roku 2007/2008 SZSŠE Krompachy poskytuje vzdelanie v 2 - 4 ročných študijných a učebných odboroch:

- elektrotechnika, technické a informatické služby, pracovník marketingu, mechanik elektrotechnik;
- strojárska výroba;
- mechanik elektronických zariadení, operátor v kovoobrábaní a službách, nástrojár, kuchár, čašník/servírka;
- nadstavbové štúdium: spoločné stravovanie.

SZSŠE Krompachy hodlá v prípade záujmu zriadiť v spolupráci so Strojníckou fakultou Technickej univerzity v Košiciach bakalárske štúdium v odbore mechatronika.

V školskom roku 2005/2006 vykazuje škola 157 absolventov, v školskom roku 2006/2007 absolvovalo štúdium 128 žiakov a v školskom roku 2007/2008 114 absolventov.

Financovanie

Štúdium na SZSŠE Krompachy je bezplatné. Predpokladané bakalárske štúdium by malo byť uhrádzané študentmi vo výške 20 000 Sk.

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

SEZ Krompachy si zriadením vlastnej súkromnej školy zabezpečuje kvalifikovanú pracovnú silu s plnohodnotným vzdelaním hlavne pre potreby podniku, ale deklaruje uplatnenie absolventov vo všetkých podnikoch s relevantným zameraním.

Výhody projektu

- (Čiastočné) riešenie nedostatku kvalifikovaných pracovníkov v priemysle;
- Podnikatelia majú možnosť zoznámiť sa s budúcim zamestnancom a naopak.

Nevýhody projektu

- Spoločnosť ani škola nedeklaruje kladenie dôrazu i na firemnú kultúru v rámci výučby;
- V rámci spolupráce sa neprinášajú inovatívne prvky, ktorým by sa spolupráca eventuálne výraznejšie odlišovala od spolupráce U.S. Steel Košice, či ŽP Podbrezovej so strednými školami .

III.4 Spolupráca združenia právnických osôb InTech so školami na území mesta Žiar nad Hronom.

Popis

Združenie právnických osôb InTech vzniklo 13. februára 2008 a založilo ho Mesto Žiar nad Hronom s Banskobystrickým samosprávnym krajom, Technickou univerzitou Košice a spoločnosťami žiarskeho priemyselného parku: ZSNP a.s. , ŽHS a.s., Remeslo Strojal s.r.o., Sapa Profily a.s., Slovalco a.s., Nemak s.r.o.

Združenie vytvorilo systém štyroch komplementárnych projektov, ktoré komplexne podporujú previazanosť lokálneho trhu práce s lokálnymi vzdelávacími inštitúciami. Jednotlivé programy pokrývajú všetky stupne škôl od materských až po univerzitu,

ďalšie vzdelávanie zamestnancov a evidovaných nezamestnaných, ako aj odborný rast pedagógov podieľajúcich sa na OVP.

Združenie je od školského roku 2008/2009 zriaďovateľom Súkromnej strednej odbornej školy, Jánskeho 10, Žiar nad Hronom.

Kto je zapojený do projektu

- Mesto Žiar nad Hronom;
- Banskobystrický samosprávny kraj;
- Technická univerzita Košice;
- ZSNP a.s. ,
- ŽHS a.s.,
- Remeslo Strojal s.r.o.,
- Sapa Profily a.s.,
- Slovalco a.s.,
- Nemak s.r.o.,
- Súkromná stredná odborná škola, Jánskeho 10, Žiar nad Hronom,
- Základná škola Jilemnického ul. č. 2, Žiar nad Hronom
- Základná škola Ul. Dr. Jánskeho č. 2, Žiar nad Hronom
- Základná škola Ul. M. R. Štefánika č. 17, Žiar nad Hronom
- Materská škola Ul. A. Kmeťa č. 1, Žiar nad Hronom
- Materská škola Ul. Dr. Jánskeho č. 8, Žiar nad Hronom
- Centrum voľného času, Ul. M. R. Štefánika č. 17, Žiar nad Hronom

Kde sa projekt uskutočňuje

V priestoroch a pracoviskách zainteresovaných subjektov.

Hlavné ciele

Združenie InTech vo svojich stanovách vymedzilo sedem cieľov svojej činnosti, z ktorých štyri priamo súvisia so vzdelávaním:

- vytvoriť efektívnu komunikačnú platformu medzi verejnou správou, vzdelávacími inštitúciami, podnikateľskými subjektmi a zahraničnými partnermi;
- vytvoriť Centrum vzdelávania v oblasti výroby, spracovania a recyklácie ľahkých kovov, ktorého základnou úlohou bude cestou neustáleho zlepšovania kvality vzdelávania zabezpečiť dostatok kvalifikovanej pracovnej sily pre trh práce;

- vybudovať vedecko – technologický park (VTP) na zabezpečenie podmienok pre realizáciu vedeckých a výskumných úloh, pre transfer výsledkov výskumu (Research Based Spin Off) z iných výskumných pracovísk v rámci SR a zahraničia, pre vytvorenie funkčnej siete vedeckých a výskumných pracovísk;
- zatraktívniť sociálno – ekonomické prostredie mesta a regiónu a vytvoriť podmienky pre budovanie znalostnej spoločnosti v regióne.

Obsah projektu

Vzdelávací projekt InTech je koncipovaný ako súbor štyroch komplementárnych projektov zameraných na rôzne cieľové skupiny:

Tabuľka č. 5: Štruktúra vzdelávacích projektov združenia InTech

Názov projektu	Cieľová skupina	Ciele
ProTech	Materské a základné školy	Nárast počtu a kvality uchádzačov o technické vzdelávanie cestou poznávania vedy a techniky, zdokonaľovaním manuálnych zručností a zvyšovaním pozitívneho vnímania priemyselnej zóny.
T-Diploma	Stredné a vysoké školy	Udržanie a podpora motivácie pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu technického zamerania študentov stredných všeobecnovzdelávacích škôl, vytvorenie optimálnych podmienok pre stredoškolské odborné vzdelávanie a vytvorenie detašovaného pracoviska Technickej univerzity v Žiari nad Hronom s dôrazom na saturovanie v poradí predovšetkým lokálnych, cez subregionálne, regionálne až po celoslovenské požiadavky výrobnej praxe na kvalifikovanú pracovnú silu.
Adapt	Zamestnanci a evidovaní nezamestnaní	Zabezpečiť pružné vyrovnávanie ponuky a dopytu po pracovnej sile pre priemyselnú prax cestou rekvalifikácie a poskytovanie poradenských služieb pre adaptačné projekty pri zložitejších vnútropodnikových štrukturálnych zmenách.
Mentor	Učitelia	Zvyšovanie kvality pedagogického zboru zvyšovať kvalitu vzdelávania.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov na www.in-tech.sk

Z uvedených programov sa začalo s implementáciou prvých dvoch.

Program ProTech je zameraný na protechnickú orientáciu mládeže od predškolského ročníku MŠ po 9. ročník ZŠ. V gradietoch od vzbudenia záujmu, cez poznávanie techniky, prírodných vied a javov až po zdokonaľovanie manuálnych zručností by mal navodiť zvýšený záujem o pokračovanie vzdelávania v technických odboroch. Z tohto dôvodu bol program rozdelený do troch etáp: meet – explore – decide. Mládeži by

mal byť vytvorený optimálny kontakt s podnikateľským prostredím a jeho kultúrou formou prednášok, prezentácií, či exkurzii vo výrobných podnikoch. Vo vhodnom veku dieťaťa by mal byť vhodnými nástrojmi do procesu vtiahnutý i jeho rodič, nakoľko on determinuje jeho budúcu profesijnú orientáciu vo veľkej miere. Jednou z ďalších úloh programu je zlepšovanie percepcie priemyselnej zóny a jednotlivých podnikov v priemyselnom parku Žiar nad Hronom. Popri priamom výchovno-vzdelávacom procese by práve voľno-časovými aktivitami mal ovplyvňovať predovšetkým emočnú stránku vnímania priemyselnej výroby v Žiari nad Hronom.

Z hľadiska potrieb programu T-Diploma bude potrebné zvážiť úpravy v systéme služieb poskytovaných vzdelávacími inštitúciami:

- rozsah výchovno-vzdelávacieho procesu rešpektujúci organizačnú hierarchiu podnikov
- adaptovať profil absolventov v závislosti od potrieb zamestnávateľov
- kvalitatívne zmeny v oblasti vedomostí – formálneho vzdelávania rešpektujúc:
  - požiadavky priemyselnej praxe na pracovnú silu
  - hierarchiu zamestnancov výrobných podnikov
  - zmeny v technológiách, technologických postupoch, výrobnom programe
  - nutnosť pružne reagovať na zmeny a neustále sa zdokonaľovať
- kvalitatívne zmeny v oblasti získaných zručností – vzdelávania v praxi

Vzdelávanie, ktoré má byť dostupné na území mesta by malo pripravovať adresne, rešpektujúc základnú hierarchiu pozícií v podnikoch. To znamená od robotníckych, cez pozície stredného až po pozície vyššieho (top) manažmentu. Vo všeobecnosti možno hovoriť, že základné predpoklady prípravy po pozície nižšieho manažmentu na území mesta jestvujú. Sídli tu združená stredná škola poskytujúca odborné vzdelávanie. Prípravu budúcich študentov vysokých škôl zabezpečuje gymnázium. Pri súčasnom technologickom pokroku a systéme financovania stredných odborných škôl je prakticky nemožné zabezpečiť technologické vybavenie škôl tak, aby spomínaný vývoj pokrývali svojim technickým vybavením. Vzhľadom na túto skutočnosť je nevyhnutné vytvoriť podmienky na získavanie zručností priamo vo výrobných podnikoch, v súdobom technologickom prostredí. Ďalším nesporne pozitívnym prínosom bude spojenie praktického vyučovania s podnikovou kultúrou výrobného prostredia. Na zváženie je aj skutočnosť, že študenti vyšších ročníkov by sa mohli priamo podieľať, vo vhodnom rozsahu, na tvorbe hodnôt. Ich ziskom by bolo vytvorenie elementárneho pracovného návyku, že odmena patrí za kvalitne vykonanú prácu.

Financovanie

Zakladatelia zložili pri vzniku združenia svoje zakladateľské vklady, pričom vklady podnikateľských subjektov boli výrazne vyššie. Na financovaní Súkromnej združenej strednej školy majú podiel normatívne prostriedky zo štátneho rozpočtu. Vzhľadom na to, že združenie existuje iba niekoľko mesiacov a škola je takisto v pôsobnosti združenia iba od septembra 2008, presnejšie informácie o financovaní nie sú k dispozícii.

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

Projekt vytvoril sieť spolupráce všetkých kľúčových hráčov vo vzdelávacom systéme žiarskeho regiónu. Takto vytvorené združenie má potenciál stať sa pilotným projektom pre ďalšie regióny SR.

Výhody projektu

- do projektu sú zainteresované všetky strategicky dôležité inštitúcie;
- personálne zabezpečenie kvalifikovanými a skúsenými odborníkmi;
- široký tematický záber vzhľadom na región;
- pokrytie všetkých stupňov vzdelávania.

Nevýhody projektu

- nie všetky projekty sú rovnako kvalitne pripravené;
- nedostatok skúseností s podobnými projektmi v SR.

III.5 Projekt Cisco Networking Academy Program (CNAP)

Popis

Projekt je prezentovaný ako najúspešnejšia globálna e-learningová iniciatíva. Spoločnosť CICSO Systems, vytvárajúca siete pre vzdelávacie inštitúcie sa rozhodla rozšíriť svoju činnosť o školenia pre učiteľov a zamestnancov zamerané na údržbu daných sietí. Školenia sa vyvinuli do početných seminárov a postupne sa spoločnosť preorientovala na budúcu generáciu učiteľov – študentov. Pevná forma učebnej osnovy a aktivity v oblasti podpory tak vyústili do programu CNAP (Cisco Networking Academy Program). Samostatný program bol uvoľnený pre akademickú verejnosť v roku 1997.

Kto je zapojený so projektu

Zúčastnené strany:

- Spoločnosť Cisco systems;
- Ministerstvo školstva SR;

- Vzdelávacie inštitúcie na úrovni stredného i vysokého školstva;
- Ďalšie podnikateľské subjekty a rôzne medzinárodne pôsobiace organizácie ako partneri.

Kde sa projekt uskutočňuje

Projekt sa realizuje momentálne na 55 stredných školách a 4 vysokých školách v celej SR. V programe vystupujú 3 druhy tzv. akadémií:

- Školiace centrum Cicso (CATC);
- Regionálne akadémie;
- Lokálne akadémie.

Výučbu, praktické cvičenia a konzultácie zabezpečujú akadémie, definované na dvoch úrovniach, regionálnej a lokálnej.

Lokálne akadémie sa starajú o vzdelávanie účastníkov programu CNAP. Väčšinou sú nimi stredné školy technického zamerania. Môžu to byť taktiež nekomerčné organizácie, poskytujúce vzdelávacie služby.

Regionálne akadémie sa starajú najmenej o 10 lokálnych akadémií. Regionálnymi akadémiami zvyknú byť školy vyššieho vzdelávania, (napr. vysoké školy) s technickým zameraným - najmä v oblasti výpočtovej techniky.

Regionálne akadémie pomáhajú lokálnym akadémiám pri riešení problémov, ktoré môžu pri výučbe vzniknúť. Zároveň sú zodpovedné za vyškolenie inštruktorov lokálnych akadémií. Regionálne akadémie sú založené pri univerzitách a vysokých školách, na Slovensku sú štyri:

- FEI TU v Košiciach;
- Pri Katedre informačných sietí FRI ŽU v Žiline;
- Pri FIT STU v Bratislave a
- Pri Národnej akadémii v Liptovskom Mikuláši.

C.A.T.C. školí inštruktorov regionálnych akadémií. Najbližšie školiace centrum sa nachádza v susednom Rakúsku.

Hlavné ciele

Jedná sa o vzdelávací program, ktorého cieľom je výchova odborníkov predovšetkým v oblasti návrhu, budovaní a správy počítačových sietí. Ciele možno zhrnúť nasledovne:

- Rozvíjať globálnu vzdelávaciu iniciatívu v Slovenskej republike;
- Reagovať na zvyšujúce sa požiadavky na odborníkov, ktorí majú skúsenosti, potrebné na projektovanie, realizáciu a údržbu komunikačných infraštruktúr modernej informačne orientovanej spoločnosti;
- Prispieť k rozvíjaniu potrebných technologických schopností budúcej generácie odborníkov;
- Umožniť študentom v SR profesijne dôležitú prípravu pre vstup do prostredia ekonomiky, ktorá je stále viac závislá od technológií;
- Realizovať v praxi nový model revolučného partnerstva medzi privátnou a štátnou sférou.

Obsah projektu

Program CNA bol v SR úspešne implementovaný do študijných programov viac ako 50 stredných a vysokých škôl.

V priebehu štúdia majú študenti možnosť získať teoretické i praktické vedomosti a skúsenosti z oblasti súčasných, ale aj práve zavádzaných nových komunikačných technológií. Okrem vzdelávania v oblasti počítačových sietí ponúka program taktiež vzdelávanie v celom rade dôležitých oblastí:

- Úvod do operačného systému UNIX
- Základy multimediálnych a dátových kabelážnych systémov
- Úvod do informačných technológií
- Sieťové operačné systémy
- Úvod do počítačovej bezpečnosti
- a ďalšie.

Systém vzdelávania v akadémii je tvorený týmito zložkami:

- Online štúdium (multimediálne študijné materiály)
- Priebežné testovanie
- Praktické cvičenia v laboratóriách
- Individuálne alebo skupinové konzultácie v priebehu celého štúdia
- Záverečný test

Výučbu, konzultácie a praktické cvičenia zaisťujú školiace pracoviská, vybavené nevyhnutným laboratórnym zázemím, prostredníctvom špeciálne vyškolených, certifikovaných pedagógov. Interaktívne študijné lekcie sú prístupné pre študentov po zaradení do štúdia prostredníctvom tzv. komunitného prostredia - servera Cisco Systems.

Financovanie

Projekty sú financované z prostriedkov firmy Cicso a tiež sponzorského daru Slovenskej sporiteľne, ktorá vystupuje ako generálny partner.

Ako „patrón NetAcad“ vystupuje neinvestičný fond na podporu vzdelávacích aktivít SAPTU (Spoločnosť Absolventov a Priateľov Technickej Univerzity v Košiciach).

Cena prevádzky lokálnej akadémie zahŕňa ohodnotenie inštruktorov, prevádzkové náklady laboratória, finančné ohodnotenie administratívnej obsluhy študentov a poplatky za školenia v regionálnej akadémii.

Financovanie hardvéru si vzdelávacie inštitúcie, zapojené do programu, zabezpečujú samy, aj prostredníctvom grantov z Ministerstva školstva SR, sponzorstva alebo prostredníctvom prostriedkov z Európskeho sociálneho fondu. Za zníženú sadzbu poskytuje spoločnosť Cisco modelové laboratórne vybavenie prostredníctvom poverených predajcov lokálnym akadémiám.

V rámci systému vzdelávania CNA inštitúcie, zapojené do programu, si musia vybudovať

špecializované laboratórium, určené pre praktickú výučbu a cvičenia. Celkové náklady na vybudovanie laboratória, vrátane jeho infraštruktúry, sú zvyčajne až na úrovni 800 000 Sk.

Lokálne akadémie si musia uvedené laboratórium vybudovať sami.

Regionálne akadémie získavajú základne vybavenie formou sponzorského daru od

spoločnosti Cisco Systems (takýmto spôsobom získali aj štyri RCNA v SR uvedené vybavenie).

Spoločnosť Cisco konkrétne finančne zabezpečuje pre zúčastnené vzdelávacie inštitúcie:

- vzdelávacie materiály a zabezpečenie ich aktuálnej inovácie, vrátane prístupu k vzdelávaciemu systému na báze Internetovskej aplikácie (virtuálna komunita), inštruktážne materiály a iné informačné a školiace materiály, vrátane neustálej podpory Internetovskej aplikácie vytvorenej firmou Cisco Systems za účelom realizácie programu CNAP;
- na úrovni regionálnych akadémií prípravu dvoch pedagógov pre realizáciu vzdelávania v rámci programu;
- pre regionálne akadémie vybavenie modelovou laboratórnou zostavou potrebnou pre praktické vyučovanie

Ceny pre študentov v rámci programu CNAP sú určené akadémiou. Zúčastnení študenti platia „školné“, jeho výška závisí od typu programu, ktorého sa zúčastňujú (akademický pre študentov denného štúdia a pracovníkov školstva a neakademický pre ostatných záujemcov).

Výhody projektu

- Orientácia na odvetvie IT, kde sa dá očakávať nárast dopytu po pracovnej sile;
- IT znalosti budú čoraz viac potrebné aj v ostatných odvetviach hospodárstva;
- Zázemie silnej svetovej spoločnosti.

Nevýhody projektu

- Úzke tematické zameranie;
- Finančná náročnosť pre študentov aj pre lokálne akadémie;
- Vysoká jazyková náročnosť (dostupné len v anglickom jazyku).

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

V projekte vystupuje iba jeden podnikateľský subjekt, ktorý zabezpečuje obsahovú stránku – osnovy.

III.6 Projekt Bildungscluster (Rakúsko)

Popis

Bildungscluster (ďalej len „BC“), bol založený ako spoločná iniciatíva zastrešovaná Wirtschaftskammer Österreich („WKÖ“ - Hospodárska komora Rakúsko) a Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur („BMUKK“ - Spolkové ministerstvo pre vzdelanie, umenie a kultúru) v roku 2002. Projekt významne prispieva k poisteniu šancí do budúcnosti pre mladých ľudí a k posilneniu väzieb medzi vzdelávacími a hospodárskymi inštitúciami v celom Rakúsku.

Cieľom každého BC je otvorená a intenzívna spolupráca hospodárskych a vzdelávacích inštitúcií v regióne a vybudovanie nových kontaktov a príležitostí.

Podstatou úspešného clustera je:

- Dostatočná informovanosť podnikateľov o škole
- Nárast vedomostí žiakov o podnikaní
- Viacnásobné využitie vzdelávacej infraštruktúry
- Väčšia orientácia škôl smerom k hospodárskej praxi
- Súlad vzdelávania s kvalifikačnými potrebami podnikateľov

- Rozvoj inovácií a z nich vyplývajúcich synergických efektov
- Spolupráca škôl, podnikateľov, vlády a verejnosti

Partnerom projektu Bildungscluster je iniciatíva Unternehmen-Bildung, ktorá bola zriadená spolkovou ministerkou pre vzdelanie Elisabeth Gehrer. Unternehmen-Bildung v roku 2007 podporil množstvo projektov v priesečníku vzdelávacích inštitúcií a podnikania.

Kto je zapojený do projektu

- BMUKK – Spolkové ministerstvo pre vzdelanie, umenie a kultúru zastúpené iniciatívou Unternehmen-Bildung
- WKÖ – hospodárska komora Rakúska, ktorá je dôležitým uzlovým bodov v oblasti Know-how
- Wirtschaftsförderungsinstitute
- Junge Wirtschaft – záujmové zastúpenie pre mladých podnikateľov
- AWS – Arbeitsgemeinschaft Wirtschaft und Schule, združenie firiem, ktoré podporuje sprostredkúvanie ekonomických znalostí v školách
- IBW – Institut für Bildungsforschung der Wirtschaft, inštitút pre výskum vzdelania v hospodárstve
- Volkswirtschaftliche Gesellschaft
- Školy, poskytujúce rôzne stupne vzdelania
- Iné subjekty privátnej sféry

V súčasnosti je aktívnych približne 50 Bildungsclusterov v Rakúsku a vznikajú neustále nové. Každý z clusterov sa rozvinul individuálne na základe možností a prostredia. V priemere tvorí každý cluster skupina 40 partnerov. Medzi nimi je zapojených niekoľko základných, stredných škôl, vysokých škôl a samozrejme mnoho subjektov z privátneho sektora: bankové inštitúcie, firma Siemens, firma Eybl International, Resch & Frisch, Bombadier-Rotax, Buntmetal Amstetten, obchodné domy, firmy z nábytkárskeho, hotelierskeho odvetvia, rôzni regionálni zamestnávatelia a veľa ďalších.

Čo je obsahom projektu

V spolupráci s Ministerstvom Školstva Rakúska podnecuje a podporuje *Kancelária Bildungsclusteru* štart a ďalší vývoj projektov klasterov prostredníctvom poradenstva a organizačného know-how.

Bildungscluster plní nasledujúce úlohy:

- Vytvorenie prehľadnej ponuky vzdelania všetkých partnerov v rámci „Siete partnerov“;

- Vybudovanie databázy príkladov úspešnej spolupráce vzdelávacích inštitúcií s hospodárskou praxou;
- Vytváranie databázy kontaktov pre spoluprácu medzi vzdelávacími inštitúciami a hospodárskou praxou;
- Iniciovanie regionálnych systémových sietí – tzv. *Netzwerke;*
- Starostlivosť o systémové siete (analýza prebiehajúcich spoluprác, vyhotovenie kvalitatívnych kritérií pre úspešné siete, ako aj vypracovanie diverzných pomocných miest pre adresátov sietí);
- Vzťahy s verejnosťou.

K založeniu Bildungsclusteru je potrebná spolupráca viacerých sieťových partnerov. Jadro projektu teda tvorí vždy viacero škôl a podnikateľov.

Školy, podnikatelia, zástupcovia verejnosti a kompetentné inštitúcie obcí alebo regiónov sa stretnú a odštartujú spoločne s WKÖ a BMUKK kooperačnú sieť – Kooperationsnetzwerk. Každý Bildungscluster nesie meno zakladajúcej obce alebo regiónu a slúži ako platforma pre spoluprácu, projekty a intenzívnu výmenu informácií a skúseností medzi aktérmi projektu.

Aktéri projektu sa stretávajú približne 2 až 4-krát ročne z dôvodu zosúladenia aktivít a jednotlivých projektov v rámci svojho BC. Stretnutie je vedené moderátorom, ktorý pracuje ako dôverník ústrednej Kancelárie BC. Moderátori zostavia raz za rok správu, ktorá obsahuje pohľad na vývoj a špecifiká daného BC. Začleňovanie nových BC-partnerov vždy rozširuje rozsah aktivít a celkový význam Bildungsclusteru.

Komunikácia v rámci BC tiež prebieha formou tzv. nových médií – email, internet alebo prostredníctvom webovej stránky.

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

Medzi najvyužívanejšie aktivity v rámci BC možno zaradiť:

- Vzájomné návštevy zainteresovaných partnerov v danom BC – exkurzie v školách a podnikoch;
- Praktické dni a týždne práce v podnikoch;
- Podnikatelia sa stávajú „Riaditeľom školy na jeden deň“;
- Individuálna orientácia na povolanie od 2. stupňa základných škôl;
- Transfer podnikateľského know-how k profesionalizácii *výstupu* žiaka zo školy;
- Spoločné poradenstvo o práci alebo podujatia o vzdelávaní zo strany škôl a firiem;
- Nacvičovanie pracovných pohovorov;
- Prezentačné rozhovory firiem pre absolventov škôl;

- Návštevy odborných vysokých škôl;
- Podnikateľský vodičský preukaz;
- Iné.

Spôsob financovania

Informácie o financovaní nie sú dostupné.

Ako to uplatniť v slovenských podmienkach

BC je možné realizovať v podobných podmienkach aj v prostredí slovenskej legislatívy. Podobnou iniciatívou v rámci Slovenska je vyššie spomínaný príklad spolupráce inštitúcií v regióne Žiaru nad Hronom. Prípadný národný projekt by mohla zastrešiť „sesterská" organizácia rakúskej hospodárskej komory - Slovenská obchodná a priemyselná komora. SOPK už spolupracovala s rakúskou komorou pri projekte „Platforma mladých podnikateľov," ktorá je obdobou rakúskeho „Junge Wirtschaft."

Výhody projektu

Na projekte spolupracuje mnoho partnerov, čo prináša do projektu rozmanitosť a tiež know-how a skúsenosti úspešných rakúskych a zahraničných firiem. Významná je podpora škôl zo strany hospodárskej komory, ktorá vystupuje ako poradca. Dôležité je zastúpenie štátu prostredníctvom príslušného ministerstva, ktorý vytvoril vhodné podmienky na rozvoj spolupráce.

Nevýhody projektu

Negatívna projektu vyplývajú predovšetkým z nutnosti neustálej komunikácie zainteresovaných strán, náročnosti projektu z pohľadu času, dokumentácie a kvalifikačných a sociálnych kompetencií daných aktérov spolupráce.

III.7 Projekt Central Educational Center in Coweta County (USA, Georgia)

Popis

*Centrálne vzdelávacie centrum (*Central Educational Center - CEC) bolo založené v roku 2000. Zakladateľom tohto centra, podporovaného z verejných zdrojov bol Mark Whitlock. Celé centrum vzniklo ako odozva na pretrvávajúce zmeny v oblasti pracovného trhu. Kým v minulosti takmer na každú pracovnú pozíciu stačilo mať absolvované stredné vzdelanie, v súčasnosti pretrváva trend vyšších požiadaviek na vzdelanie pracovníkov. Toto platí obzvlášť v oblasti odborného vzdelávania. Nemusí pritom ísť práve o 5-ročné vysokoškolské vzdelanie, a preto vznikajú inštitúcie ako CEC.

CEC musí spĺňať všetky štátne normy požadované od poskytovateľov vzdelávania a študenti musia absolvovať štátom určené skúšky, no toto špecializované vzdelávacie centrum má možnosť učebné plány „ušiť na mieru“ neustále sa meniacim podmienkam na trhu práce.

CEC teda predstavuje akýsi prienik medzi požiadavkami podnikateľov a študijnými systémami Coweta County a West Central Technical College.

Podstata projektu by mala spočívať v tom, že na CEC môžu študovať študenti stredných aj vysokých škôl, pričom študentom stredných škôl to pomáha získať vedomosti, ktoré sa inak viažu na vysokoškolské štúdium a vysokoškolskí študenti si môžu „vyskladať“ kredity aj zo štúdia v CEC a zároveň overovať svoje teoretické vedomosti v praxi.

Zvláštnosťou projektu je aj skutočnosť, že samotný zakladateľ nie je v CEC považovaný za riaditeľa, ale skôr za vedúceho manažéra. Učitelia sú považovaní za riaditeľov a študenti za členov tímu.

Fungovanie celého systému je uznávané aj vyššími autoritami (napr. the International Center for Leadership in Education, the Council of Chief State School Officers), čo vyústilo do skutočnosti, že sa daný systém stal jedným z 30 najreplikovanejších programov v oblasti stredoškolského odborného vzdelávania v USA.

Kto je zapojený do projektu

- Skupiny študentov;
- Oblastné podnikateľské skupiny;
- Lokálni lídri v oblasti vzdelávania.

Čo je obsahom projektu

Študenti Coweta high school majú možnosť stráviť časť zo svojho štúdia na CEC a absolvovať kurzy, ktorých náplňou je okrem iného napríklad zváranie, počítačové siete, elektronika a elektrotechnika, grafické systémy alebo ochrana zdravia pri práci.

Na rozdiel od tradičných programov odborného vzdelávania programy CEC v sebe zahŕňajú akademické štandardy s možnosťou osvojiť si vyššie technické a kariérne znalosti. Študenti sa teda už na strednej škole stretávajú s učivom, metódami a vyučujúcimi z vysokých škôl pre nich prijateľnou formou.

Študenti, ktorí študujú zároveň s CEC aj West Central Technical College majú možnosť takto získať vysokoškolské kredity a dokonca si uľahčiť cestu k vysokoškolskému diplomu.

Ďalším významným rozdielom CEC oproti klasickým stredoškolským programom je skutočnosť, že štúdium na CEC je zamerané vo veľkej miere na praktické vzdelávanie.

Výrazným pozitívom pre študentov CEC je snaha školy viesť ich k získavaniu návykov pracovnej etiky a morálky, ktoré sú základom ich budúceho úspešného pracovného života. Tieto návyky v sebe zahŕňajú schopnosť pracovať v tíme, vychádzať s ostatnými a ochotu spolupracovať.

Spôsob spolupráce s podnikateľskými subjektmi

Spolupráca s takmer 200 podnikateľskými subjektmi dáva študentom CEC možnosť získať reálne skúsenosti z praxe. Táto prax u konkrétnych podnikateľov sa vykonáva najmä formou intership-u, apprenticeship-u (študenti získavajú skúsenosti vykonávaním konkrétnej práce na pracovisku u partnerského podnikateľa pod dozorom a odborným vedením zodpovedných zamestnancov) a job shadowing-u (študenti pozorujú zamestnancov pri práci, aby zistili, či sa im daná práca páči a pomáha im pri výbere programu odborného vzdelávania)

Ako príklad možno uviesť spoluprácu so spoločnosťou VistaCare, jedným z najväčších poskytovateľov opatrovateľských služieb v krajine. Študenti, ktorí majú záujem o získanie kvalifikácie certifikovaného opatrovateľa (Certified Nursing Assistant), môžu pracovné skúsenosti zbierať pri absolvovaní praxe v jednotlivých partnerských hospicoch.

Fakt, že jednotlivé partnerské podniky majú možnosť vyskúšať si svojich potenciálnych zamestnancov ešte pred podpisom pracovnej zmluvy, výrazne znižuje ich náklady a zvyšuje spokojnosť firmy, študentov, ako aj samotných zákazníkov.

Spôsob financovania

Projekt je okrem vládnych grantov financovaný prevažne zo sponzorských darov.

Výhody projektu

- bezplatné štúdium, podobne ako na ostatných verejných školách,
- učebný plán sleduje meniace sa potreby trhu práce,
- spojenie štátneho systému vzdelávania s individuálnym prístupom k vzdelávaniu,
- akceptovanie projektu vyššími autoritami v oblasti vzdelávania,
- osvojenie si vysokoškolských návykov už počas stredoškolského štúdia,
- možnosť uľahčenia získania vysokoškolského diplomu,
- prax študentov u podnikateľov,
- podnikatelia majú možnosť zoznámiť sa s budúcim zamestnancom,
- študenti získavajú morálne a etické pracovné návyky.

Nevýhody projektu

- Vysoká obtiažnosť štúdia,
- časovo náročný duálny systém vzdelávania (teória – prax).

Ako to uplatniť v slovenských podmienkach

Projekt je možné uplatniť aj v podmienkach Slovenskej republiky tak, že sa v spolupráci medzi podnikateľmi a kompetentnými organizáciami v oblasti vzdelávania budú vytvárať študijné centrá, ktoré budú pripravovať študentov stredných škôl v oblasti odborného vzdelávania tak v teoretickej, ako aj v jeho praktickej časti a študentom vysokých škôl umožnia overiť si nadobudnuté vedomosti v praxi. V záujme podpory priepustnosti vzdelávacieho systému by bolo možné uvažovať o rozšírení ponuky centra o výchovnovzdelávací program všeobecnovzdelávacej strednej školy (gymnázia).

Problémom naďalej zostáva nezáujem zo strany podnikateľov o prácu študentov a legislatívne bariéry.

IV. Ukazovatele kvalitného vzdelávania z pohľadu zamestnávateľov a návrhy opatrení prispievajúcich k väčšej prepojenosti vzdelávacieho systému s trhom práce

Definovať základné ukazovatele kvality vzdelávania z pohľadu zamestnávateľov nie je ťažké. Stačí sledovať dva štatistické údaje a ich vývoj v čase:

- Podiel absolventov škôl, ktorý si do jedného roka našli zamestnanie z celkového počtu absolventov v príslušnom roku;
- Počet voľných pracovných miest z dôvodu chýbajúcej kvalifikovanej pracovnej sily.

Oveľa ťažšie je pomenovať opatrenia, ktoré môžu pomôcť zlepšiť hodnoty týchto hlavných ukazovateľov. Vykonaná analýza umožňuje pomenovať aspoň niektoré z nich:

- Vyvinúť kvalitné kurikulá pre školy poskytujúce odborné vzdelávanie a prípravu;
- Výrazne zvýšiť počet a intenzitu partnerstiev medzi podnikmi a školami;
- Zvýšiť počet a kvalitu žiakov v OVP.

Pri všetkých opatreniach uvádzame aj čiastkové ukazovatele, na základe ktorých bude možné vyhodnotiť či sa príslušné opatrenie darí realizovať a do akej miery je jeho realizácia účinná.

IV.1 Kvalitné kurikulum

Pri charakteristike kvalitného kurikula použijeme širšie chápanie tohto pojmu, ako ho používa napríklad štúdia TIMSS. Z pohľadu zamestnávateľa je vyššia kvalita vzdelávania vyjadrená predovšetkým vyššou kvalitou absolventa – uchádzača o zamestnanie. V jazyku štúdie TIMSS môžeme povedať, že zamestnávateľom ide o dosiahnuté kurikulum. V skutočnosti však dobrá úroveň dosiahnutého kurikula nie je pravdepodobná bez kvalitného zamýšľaného a realizovaného kurikula. Preto sa musíme na problematiku kvality kurikula pozerať komplexne.

Zamýšľané kurikulum

Pedagogické dokumenty pre odborné vzdelávanie a prípravu, ak majú podporovať približovanie škôl k potrebám trhu práce, musia byť vytvorené na princípe dvojúrovňového kurikula.

Ako sme už napísali, štátna úroveň by v takomto modeli mala definovať všeobecné požiadavky, potrebné pre bezproblémový vstup mladého človeka na trh práce (a do dospelosti vôbec), ktoré nezávisia od študovaného odboru, typu školy alebo lokality,

v ktorej sa škola nachádza. Na úrovni školy by sa potom vzdelávací program mal dopracovať do podoby zodpovedajúcej lokálnemu trhu práce a iným špecifickým potrebám príslušnej školy. Z toho vyplýva, že štátne vzdelávacie programy by mali v posilnenej miere definovať požiadavky všeobecného vzdelania. Z odborných potom iba tie, ktoré budú do štátnych programov žiadať zapracovať zástupcovia zamestnávateľov v príslušnom odvetví. Aj tu však treba dodržať rozumnú mieru a ponechať priestor na dopracovanie kurikula na školskej úrovni. Ak chceme docieliť, aby podniky aktívne vstupovali do spolupráce so školami, treba im vytvoriť priestor, v ktorom by mohli vyjadriť svoju predstavu o kvalite absolventa školy.

Ďalším dôležitým faktorom je spôsob definovania cieľových kategórií v štátnych programoch. Ako vyplynulo zo skúmania dokumentov Európskej únie a OECD, je potrebné presunúť ťažisko z faktograficko-tematických cieľových kategórií na spôsobilosti žiaka. Veľký dôraz je potrebné klásť aj na zosúladenie a prepájanie rôznych zložiek obsahu – teoretických poznatkov z praktickými zručnosťami, kompetencií s obsahovou zložkou, všeobecného vzdelávania s odborným. Veľkou hrozbou je, že nové kurikulá môže opäť trpieť predimenzovanosťou obsahu, aj keď už nie faktografického. Treba mäť na pamäti, že akokoľvek ambiciózne zamýšľané kurikulum negarantuje kvalitného absolventa. Práve naopak, požiadavky je potrebné stanoviť realisticky. Dôležitou zručnosťou tvorcu kurikula je odlíšiť záväzný dokument od metodickej pomôcky. Metodická pomôcka totiž môže obsahovať mnoho rôznych prvkov (učebných textov, pojmov, definícií, cvičení, testov, námetov na aktivity, tréningových metód na rozvoj zručností a pod.), z ktorých si učiteľ podľa rôznych kritérií vyberie tie, ktoré považuje za vhodné. Záväzný pedagogický dokument by však mal definovať iba nutné minimum týchto vedomostí, zručností a postojov, ktoré by si mal osvojiť každý, naozaj každý žiak.

Kvalitu pedagogického dokumentu výrazne ovplyvňuje aj to, či je napísaný jasne a zrozumiteľne. Vety definujúce povinný obsah vzdelávania by preto mali byť formulované na základe istých štandardov, ktoré možno čerpať z rôznych prepracovaných taxonómií vzdelávacích cieľov – napr. z revidovanej Bloomovej taxonómie.

Ukazovatele kvalitného zamýšľaného kurikula:

- Správne nastavený dvojúrovňový model s dostatočným priestorom pre vstup požiadaviek lokálnych partnerov na úrovni školy
- Posilnenie všeobecnej zložky vzdelávania v štátnych vzdelávacích programoch a odbornej zložky v školských vzdelávacích programoch
- Dôraz na kompetencie (spôsobilosti) žiaka a efektívne využívanie taxonómií vzdelávacích cieľov
- Prepájanie rôznych zložiek obsahu vzdelávania

Opatrenia na zlepšenie stanovených ukazovateľov:

- Vypracovanie kvalitnej metodiky tvorby efektívneho vzdelávacieho programu
- Vzdelávanie tvorcov kurikulárnych dokumentov

Realizované kurikulum

Účinok akokoľvek dobre napísaného kurikulárneho dokumentu žiadny zamestnávateľ nepocíti, ak zlyhá učiteľ. Ak hovoríme o novom definovaní cieľových kategórií vzdelávania, potom je nevyhnutné poskytnúť učiteľom čo najviac možností túto zásadnú zmenu pochopiť a profesionálne zvládnuť. Rôznorodosť vzdelávacích programov jednotlivých škôl prirodzene vyvolá aj rôznorodosť potrieb osobného rastu učiteľov. Bolo by naivné predpokladať, že štátne metodické centrá by boli schopné v dostatočnej miere, v dostatočnom rozsahu a v požadovanej kvalite uspokojiť potreby vzdelávania učiteľov. Nutným krokom sa preto javí otvorenie trhu s ďalším vzdelávaním aj pre neštátne subjekty. Obzvlášť dobré by bolo, keby sa učitelia mohli zúčastňovať aj niektorých vzdelávacích podujatí, ktoré pre svojich zamestnancov poskytujú alebo objednávajú zamestnávatelia. Učiteľ by tak „držal krok“ s požiadavkami, ktoré kladie prax na zamestnancov podnikov a mohol by nadobudnuté znalosti a zručnosti využívať na skvalitnenie svojej práce.

Skutočné otvorenie trhu s ďalším vzdelávaním učiteľov však neznamená len dovoliť školám objednávať si vzdelávania mimo štátnych metodických stredísk. Je potrebné aj zmeniť spôsob financovania, a to tak, že podstatná časť peňazí, ktoré dnes dostávajú metodické centrá, by v podobe vzdelávacích poukazov dostávali priamo školy a mali by právo ich uplatniť u ktoréhokoľvek poskytovateľa akreditovaných vzdelávacích kurzov.

Ochotu učiteľov vzdelávať sa môže podporiť zamýšľaný zákon o pedagogických zamestnancoch a v ňom definovaný systém kariérneho rastu. Za pozornosť stojí aj holandský model, kde 10% ročného pracovného času učiteľa je povinne určených na ďalšie vzdelávanie.

Ukazovatele kvalitného realizovaného kurikula:

- Počet učiteľov, ktorí absolvovali akreditované vzdelávacie kurzy
- Počet neštátnych inštitúcií poskytujúcich ďalšie vzdelávanie učiteľov
- Počet učiteľov, ktorí absolvovali vzdelávacie kurzy v súlade s požiadavkami lokálnych zamestnávateľov

Opatrenia na zlepšenie stanovených ukazovateľov:

- Zrovnoprávnenie štátnych a neštátnych poskytovateľov ďalšieho vzdelávania učiteľov
- Zmena financovania ďalšieho vzdelávania učiteľov

Dosiahnuté kurikulum

Kvalitné pedagogické dokumenty spolu s kvalitnou prácou učiteľa zvyšujú pravdepodobnosť, že zo škôl budú vychádzať kvalitní absolventi. Vyučovanie je však len málokedy možné bez kvalitných vzdelávacích médií. Tradične najrozšírenejšími vzdelávacími médiami sú učebnice, doplnené rôznymi metodickými pomôckami.

Je nepredstaviteľné, aby rôznorodé vzdelávacie programy škôl mohli byť uspokojivo podporené jedinou učebnicou. V silách centrálnej autority zasa nemôže byť v zložitých výberových konaniach pružne reagovať meniace sa požiadavky škôl a zabezpečovať pre ne učebnice z centrálnych zdrojov. Preto podobne ako v systéme ďalšieho vzdelávania, aj v systéme vydávania a distribúcie učebníc je potrebné otvoriť reálnu trhovú súťaž. Takýto model je napokon bežný takmer vo všetkých krajinách EÚ. Výsledkom je pestrejšia ponuka kvalitnejších učebníc.

Vydavateľstvá sú v konkurenčnom prostredí nútené ponúkať čoraz kvalitnejšie produkty, neustále niečo vylepšovať a aktualizovať. Bežnou praxou je tzv. internetová podpora, keď si učitelia na stránjke vydavateľa môžu sťahovať rôzne doplnky, aktualizácie a vylepšenia učebníc.

V systéme odborného vzdelávania a prípravy je potenciál tohto kroku umocnený skutočnosťou, že aj firmy organizujú pre svojich zamestnancov rôzne vzdelávania, na ktorých pracujú s určitým školiacim materiálom. V prípade otvorenia trhu s učebnicami by škola za peniaze určené na nákup učebníc nakupovať tieto školiace materiály, čím sa opäť zvýši prepojenosť praxe so školou.

Na kvalitu osvojeného kurikula majú vplyv aj mnohé ďalšie opatrenia, ktorým sa budeme podrobnejšie venovať v ďalších podkapitolách.

Ukazovatele kvalitného osvojeného kurikula:

- Počet novo vydaných učebníc a metodických materiálov za určité obdobie (napr. jeden školský rok)
- Počet aktiualizovaných a vylepšených učebníc a metodických materiálov za určité obdobie
- Počet rôznych v praxi využívaných učebníc a metodických materiálov jedného predmetu

Opatrenia na zlepšenie stanovených ukazovateľov:

- Zrušenie štátneho monopolu na výber a distribúciu učebníc
- Zmena financovania učebníc (peniaze škole podľa počtu žiakov)

IV.2 Partnerstvo medzi zamestnávateľmi a školami

Partnerstvo konkrétnej školy a konkrétneho podniku je najlepšou garanciou a signifikantným dôkazom previazanosti školského systému s trhom práce. Aby k takýmto partnerstvám dochádzalo, je potrebné vytvárať podmienky, ktoré vznik takéhoto partnerstva podporujú.

Iba najväčšie podniky majú kapacitu sami vytvárať stratégie rozvoja odborného vzdelávania a prípravy v odboroch, v ktorých potrebujú kvalifikovaných zamestnancov. Na vytvorenie takejto stratégie je totiž potrebné byť nielen dobrým odborníkom vo svojom odbore, ale mať k dispozícii aj špičkových odborníkov v oblasti pedagogiky, ktorými podniky z pochopiteľných dôvodov nedisponujú. Mnohí zamestnávatelia preto volajú po vzniku tzv. odvetvových koncepcií vzdelávania, z ktorých by si potom mohli oni sami vybrať to, čo je pre ich konkrétnu situáciu zaujímavé a potrebné. Takéto odvetvové stratégie by mohli vytvárať zamestnávateľské združenia v partnerstve s vysokými školami, špecializovanými ústavmi rezortu školstva alebo inými subjektmi.

Vynikajúcim príkladom iniciatívy podporujúcej spoluprácu škôl s podnikmi je vznik združenia InTech v Žiari nad Hronom. Lokálne partnerstvo viacerých podnikov, iniciované samosprávou, vytvorilo skvelý komplexný program podpory kvalitného vzdelávania zameraného na uspokojenie potrieb trhu práce. Keby nedošlo k vzniku združenia InTech, pravdepodobne ani jeden z podnikov by samostatne nebol schopný vyvinúť podobnú iniciatívu. Synergický efekt však umožnil vznik skvelého projektu, ktorý spolu so starším projektom realizovaným v rámci automobilového priemyslu môže slúžiť ako nasledovaniahodný vzor dobrej praxe.

Vlastná spolupráca firmy so školou môže mať rôzne podoby a rôznu intenzitu. Akákoľvek forma spolupráce je vítaná a vedie k priblíženiu školskej prípravy k realite trhu práce. Čím väčšia však je spätosť firmy s partnerskou školou, tým viac prospieva kvalitnej príprave absolventov na budúce zamestnanie. Hierarchicky môžeme formy spolupráce zoradiť takto:

- Firma je zriaďovateľom školy
- Firma garantuje žiakom školy prijatie do zamestnania
- Firma umožňuje žiakom školy praktický výcvik vo svojich prevádzkach
- Firma ponúka možnosť vykonávania praxe jednotlivým vybraným žiakom školy

- Firma ponúka škole špecifický, úzko zameraný projekt
- Firma školu finančne podporuje

Aby partnerstvá medzi školami a firmami vznikali, jer potrebná dostatočne silná motivácia. Pre firmu (z jej podstaty) ako aj pre školu (z dôvodu notoricky známych problémov školstva) môže byť zaujímavou motiváciou ekonomické zvýhodnenie. Firme je možné z tohto hľadiska ponúknuť tieto formy ekonomického zvýhodnenia:

- Náklady na podporu vzdelávania si budú môcť odpočítať od základu dane
- Časť normatívnych prostriedkov na žiaka dostane priamo firma, ak poskytne žiakovi možnosť kvalitnej praktickej prípravy (voucherový systém financovania)

Školu je možné motivovať nasledovne:

- Zvýšenie normatívu na žiaka určitým koeficientom, ak dokáže zabezpečiť praktickú prípravu priamo v prevádzkach podniku
- Zvýšenie normatívu na žiaka určitým koeficientom podľa úspešnosti umiestnenia absolventov na trhu práce

Ukazovatele efektívneho partnerstva medzi podnikmi a školami:

- Počet vytvorených a v praxi využívaných odvetvových stratégií vzdelávania
- Počet lokálnych partnerstiev zložených zo zamestnávateľov, verejných autorít a škôl
- Počet odborných škôl zriadených výrobným podnikom
- Počet škôl, ktoré majú garanciu prijatia absolventov do konkrétneho podniku
- Počet škôl, ktorých žiaci absolvujú praktický výcvik priamo vo výrobných závodoch

Opatrenia na zlepšenie stanovených ukazovateľov:

- Možnosť odpočítať peniaze venované na podporu OVP od základu dane
- Zavedenie voucherového financovania OVP
- Zvýšenie normatívnych prostriedkov školám, ktoré vytvárajú efektívne väzby na trh práce

IV.3 Počet a kvalita žiakov v odbornom vzdelávaní a príprave

Tak, ako v ostatných krajinách EÚ, aj na Slovensku stúpa záujem o všeobecnovzdelávacie školy na úkor odborných škôl. Spolu s demografickým

vývojom (dlhodobý pokles pôrodnosti) to spôsobuje odborným školám nemalé problémy. Nielenže klesá počet žiakov v odborných školách, ale objavuje sa čoraz menej talentovaných a čoraz viac takých, ktorí majú problém zvládnuť požiadavky strednej školy. Ako ukazujú štatistiky v prvej kapitole tejto analýzy, nezáujmom zo strany študentov trpia práve tie odbory, v ktorých je najväčší nedostatok kvalifikovaných pracovných síl. Naopak, niektoré vyhľadávané odbory nedokážu poskytnúť absolventom možnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska sa ukazuje, že súčasťou priblíženia vzdelávania k trhu práce je aj snaha o návrat nadaných žiakov do odborných škôl a obnovenie záujmu o odbory s potenciálom zamestnať absolventov.

Keďže ide o celoslovenský problém, ktorý nie je lokalizovaný iba na určitú oblasť, bolo by vhodné, aby určitá stratégia motivácie k výberu odbornej školy bola súčasťou aj odvetvových stratégií vzdelávania vytvorených na celoštátnej úrovni.

Dôležitým prvkom je však motivačná kampaň na úrovni regiónov. Dobrým príkladom je opäť žiarske združenie InTech, ktoré jeden zo svojich projektov ProTech zameralo na deti už od materskej školy práve s cieľom emočne a neskôr i racionálne ovplyvniť ich budúce rozhodovanie o voľbe povolania.

Dôležitým motivačným faktorom sú aj niektoré ukazovatele menované v predchádzajúcej podkapitole – napríklad schopnosť garantovať absolventom prijatie do zamestnania. Dobrým nástrojom motivácie je aj slušná odmena za prácu počas praxe či možnosť mimoškolského a kultúrneho vyžitia v priestoroch školy alebo podniku.

Okrem motivácie v období pred rozhodnutím o výbere strednej školy je však potrebné uvažovať aj o priepustnosti systému, ktorá by umožnila aj žiakom, ktorí sa rozhodli pre všeobecnovzdelávaciu školu, po určitom čase zmeniť svoje rozhodnutie a prejsť na odbornú školu. Môže ísť o žiakov, ktorí nezvládajú náročnosť maturitného štúdia, alebo o takých, ktorí si všeobecné vzdelanie vybrali preto, že v vo veku štrnásť rokov sa nedokázali rozhodnúť pre svoje budúce povolanie, ale o dva alebo tri roky sa vyprofilovali. Priepustnosť je možné zabezpečiť napríklad posilnením všeobecnovzdelávacej zložky v odborných školách. Všeobecné vzdelanie môže rovnako ako odborné prispieť k rozvoju kľúčových kompetencií, k vytvoreniu pracovných návykov a podobne. Posilnenie všeobecného vzdelávania by umožnilo aj priepustnosť medzi jednotlivými odbormi a vytvorením možnosti aj prestúpiť z odbornej školy na gymnázium by mohlo podporiť aj rozhodnutie absolventov základných škôl zvoliť si ako prvú voľbu odbornú školu. Pred rozhodnutím o posilnení všeobecnovzdelávacej zložky by však bolo dobré spracovať dopadovú štúdiu, ktorá by pomohla lepšie identifikovať aj nesporné riziká takéhoto kroku.

Priepustnosť vzdelávacieho systému je možné podporiť aj vznikom regionálnych vzdelávacích centier, kde študenti rôznych študijných odborov a zameraní študujú v spoločných priestoroch a navštevujú dokonca aj niektoré spoločné hodiny. Na vznik takýchto centier by však bolo treba vytvoriť legislatívne prostredie.

Ukazovatele podpory záujmu o odborné vzdelávanie a prípravu:

- Počet vytvorených národných a lokálnych politík na podporu orientácie mládeže na odborné vzdelávanie a prípravu
- Vznik pilotných regionálnych vzdelávacích centier pre študentov rôznych stupňov škôl a rôznych študijných odborov
- Počet študentov študujúcich v rôznych odboroch OVP

Opatrenia na zlepšenie stanovených ukazovateľov:

- Štátna podpora národných a lokálnych politík na podporu orientácie mládeže na odborné vzdelávanie a prípravu
- Kurikulárne úpravy zamerané na zvýšenie priepustnosti vzdelávacieho systému
- Vytvorenie legislatívnych predpokladov pre vznik regionálnych vzdelávacích centier

Tabuľka 6: Prehľad ukazovateľov a opatrení na podporu previazanosti vzdelávacieho systému s trhom práce v SR

Oblasť	Ukazovatele	Opatrenia
Kurikulum	Správne nastavený dvojúrovňový model s dostatočným priestorom pre vstup požiadaviek lokálnych partnerov na úrovni školy	➢ Vypracovanie kvalitnej metodiky tvorby efektívneho vzdelávacieho programu ➢ Vzdelávanie tvorcov kurikulárnych dokumentov
	Posilnenie všeobecnej zložky vzdelávania v štátnych vzdelávacích programoch a odbornej zložky v školských vzdelávacích programoch	
	Dôraz na kompetencie (spôsobilosti) žiaka a efektívne využívanie taxonómií vzdelávacích cieľov v kurikulárnych dokumentoch	
	Prepájanie rôznych zložiek obsahu vzdelávania	
	Počet učiteľov, ktorí absolvovali akreditované vzdelávacie kurzy	➢ Zrovnoprávnenie štátnych a neštátnych poskytovateľov ďalšieho vzdelávania učiteľov ➢ Zmena financovania ďalšieho vzdelávania učiteľov
	Počet neštátnych inštitúcií poskytujúcich ďalšie vzdelávanie učiteľov	
	Počet učiteľov, ktorí absolvovali vzdelávacie kurzy v súlade s požiadavkami lokálnych zamestnávateľov	
	Počet novo vydaných učebníc a metodických materiálov za určité obdobie (napr. jeden školský rok)	➢ Zrušenie štátneho monopolu na výber a distribúciu učebníc ➢ Zmena financovania učebníc (peniaze škole podľa počtu žiakov)
	Počet aktiualizovaných a vylepšených učebníc a metodických materiálov za určité obdobie	
	Počet rôznych v praxi využívaných učebníc a metodických materiálov jedného predmetu	
Partnerstvá	Počet vytvorených a v praxi využívaných odvetvových stratégií vzdelávania	➢ Možnosť odpočítať peniaze venované na podporu OVP od základu dane ➢ Zavedenie voucherového financovania OVP ➢ Zvýšenie normatívnych prostriedkov školám, ktoré vytvárajú efektívne väzby na trh práce
	Počet lokálnych partnerstiev zložených zo zamestnávateľov, verejných autorít a škôl	
	Počet odborných škôl zriadených výrobným podnikom	
	Počet škôl, ktoré majú garanciu prijatia absolventov do konkrétneho podniku	
	Počet škôl, ktorých žiaci absolvujú praktický výcvik priamo vo výrobných závodoch	

Oblasť	Ukazovatele	Opatrenia
Študenti	Počet vytvorených národných a lokálnych politík na podporu orientácie mládeže na odborné vzdelávanie a prípravu	➢ Štátna podpora národných a lokálnych politík na podporu orientácie mládeže na odborné vzdelávanie a prípravu ➢ Kurikulárne úpravy zamerané na zvýšenie priepustnosti vzdelávacieho systému ➢ Vytvorenie legislatívnych predpokladov pre vznik regionálnych vzdelávacích centier
	Vznik pilotných regionálnych vzdelávacích centier pre študentov rôznych stupňov škôl a rôznych študijných odborov	
	Počet študentov študujúcich v rôznych odboroch OVP	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Predložená analýza si kládla za cieľ preskúmať niektoré príčiny nesúladu medzi požiadavkami trhu práce a výbavou, ktorú ponúka absolventom škôl slovenský vzdelávací systém. Problematika odborného vzdelávania a prípravy je rozsiahla a komplikovaná. Jej komplexné spracovanie by si vyžadovalo oveľa viac času a výstup by bol niekoľkonásobne obsiahlejší, ako tento materiál. Z celej šírky skúmanej problematiky sme sa zamerali na preskúmanie legislatívneho rámca systému odborného vzdelávania v SR, na problematiku formulovania kvalitného kurikula a na predstavenie niekoľkých príkladov dobrej praxe, ako aj v nie práve najžičlivejšom legislatívnom a kurikulárnom prostredí je možné dosiahnuť nadpriemerné výsledky. Pri spracovaní tejto kapitoly sme vychádzali zo zdrojového materiálu *Štúdia legislatívy stredného školstva v SR a príklady spolupráce súkromného sektora a stredného školstva SR a v zahraničí*, spracovaného v rámci projektu Združenia podnikateľov Slovenska Kvalitní v škole – úspešní v živote. Údaje uvedené v štúdii sme overili priamo na zdrojových internetových stránkach, neaktuálne sme aktualizovali a upravili. Niektoré príklady z uvedenej štúdie sme nepoužili, iné sme doplnili.

Najväčší prínos publikácie vidíme v poslednej časti, ktorá prináša návrh ukazovateľov, podľa ktorých je možné vyhodnotiť stav previazanosti trhu práce so vzdelávacím systémom. Zároveň ponúkame aj návrhy opatrení, ktoré je možné v tejto oblasti v krátkom čase urobiť, aby došlo k zlepšeniu sledovaných ukazovateľov.

Považujeme za potrebné na záver zdôrazniť, že vzdelávací systém na Slovensku je v procese veľkých zmien, ktoré majú rôzne, pozitívne i negatívne dopady. Bol prijatý nový Zákon o výchove a vzdelávaní, pripravuje sa nový zákon venovaný práve odbornému vzdelávaniu a príprave. Vo víre týchto zmien je nepredstaviteľné, aby výsledky akejkoľvek analýzy mohli byť relevantné dlhšiu dobu. Preto v záujme monitorovania zmien a ich dopadov bude potrebné podobné analýzy spracovávať opakovane.

Zoznam použitej literatúry

ANDERSON, L.W. – KRATHWOHL, D. R. - AIRASIAN, P.W. - CRUIKSHANK, K. A. - MAYER, R. E. - PINTRICH, P. R. - RATHS, J. -WITTROCK, M. C. et al. 2001 A taxonomy for learning and teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. AddisonWesley Longman, Inc., 2001

BYČKOVSKÝ P. - KOTÁSEK J. 2004 Nová teória klasifikování kognitívních cílů ve vzdelávání: revize Bloomovy taxonómie. Pedagogika, Vol. LIV, 2004

GONDA, P. – HUMAJOVÁ, Z. – KRÍŽ, M. – LINDÁK, J. – PUPALA, B. – TIMORACKÝ, M. – ZAJAC, P. 2008 Vzdelávanie pre život. Reforma školstva v spoločenskom kontexte. Bratislava : Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, 2008

KORŠŇÁKOVÁ, P. – KOVÁČOVÁ, J. 2007 Národná správa OECD PISA SK 2006. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2007

KURAJOVÁ STOPKOVÁ, J.- KURAJ, J. 2006 TIMSS 2003 Trendy v medzinárodnom výskume matematiky a prírodovedných predmetov. Národná správa. Bratislava, 2006 Dostupné na: http://www.statpedu.sk/buxus/generate_page.php?page_id=1158

KURAJ, J. - STOPKOVÁ, J. 2004 Medzinárodná štúdia TIMSS 2003 na Slovensku. Pedagogické spektrum, ročník XIII, 2004, č. 9/10.

MŠ SR, 1998 - Milénium – Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej Republike na najbližších 15 až 20 rokov (http://www.mersi.sk/data/milenium.rtf)

MŠ SR, Júl 2007 – Odvetvová analýza potrieb zamestnávateľov a pripravenosti absolventov pre vstup na trh práce v SR. (schválená 17. poradou vedenia ministerstva dňa 21. augusta 2007)

Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie.
(http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:SK:PDF)

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky. Bratislava : Vláda SR, 2006. (http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID= 1094).

ŠIOV, 2006 - Analýza súčasného stavu a možnosti spolupráce inštitúcií trhu práce a školského systému. Správa z prieskumu.

TUREK, I. . Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. Bratislava : Metodické centrum Bratislava,

Ústava Slovenskej republiky.2004 3. vydanie.2004. Bratislava : Kancelária Národnej rady SR, 2004. (http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1013)

Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení zákona č. 523/2004 Z. z., zákona č. 564/2004 Z. z. a zákona č. 689/2006 Z. z.

Združenie podnikateľov Slovenska, 2008, Štúdia legislatívy stredného školstva v SR a príklady spolupráce súkromného sektora a stredného školstva SR a v zahraničí, 2008 (www.narodnyprojekt.sk)

Internetové stránky:

http://www.eurydice.org

http://www.government.gov.sk

http://www.in-tech.sk

www.learningandteaching.com

http://www.minedu.sk

http://www.narodnyprojekt.sk

http://www.netacad.sk/

http://portal.wko.at/

http://siov.cmsromboid.sk

http://www.souhag.edu.sk

http://ssos.edupage.org/

http://www.statpedu.sk

http://www.usske.sk/

http://www.zelpo.sk